

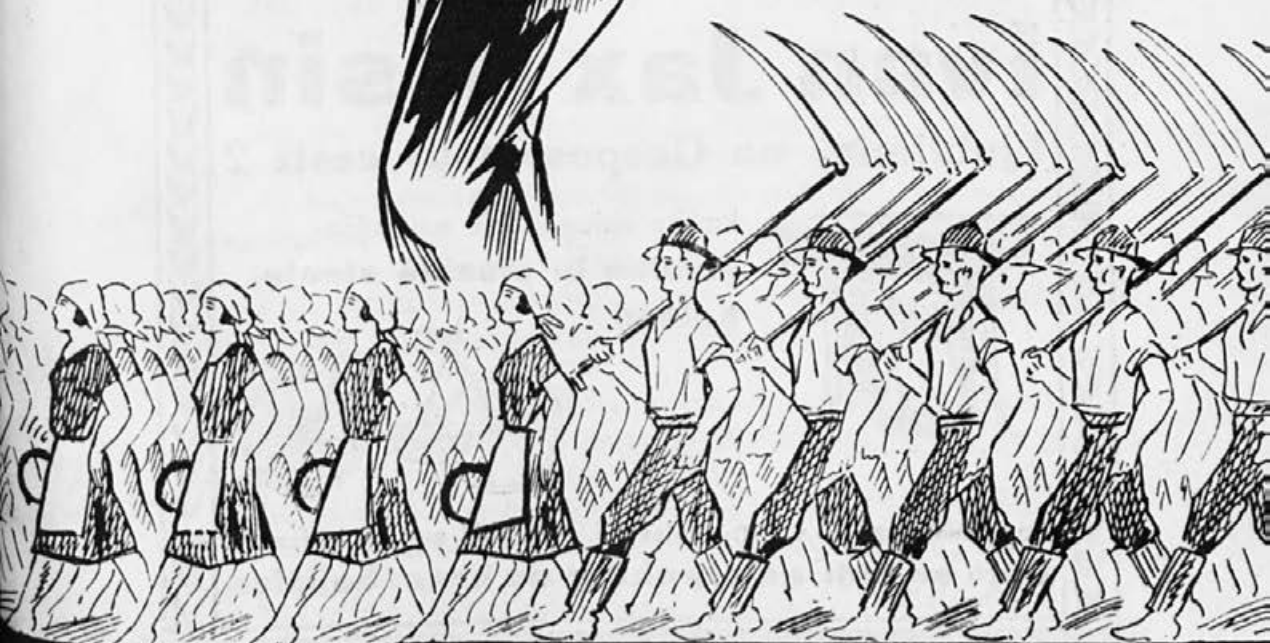
Poštnina plačana v gotovini.

GRUDA

X

1933

10-11

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetško prosveto. — Izhaja vsakega prvega v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30'— Za dijake Din 20'—. Posamezna številka Din 3'—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Tavčarjeva 1. Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. Glasilo „Zveze kmetških fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (Stanko Deu). — Urejuje: Uredniški odbor (odgovarja Stanko Tomšič).

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Ivan Albreht: Zemlja kliče. — Ivan Primožič: Kako je mrtvi živega ubil . . . — —nž—: Potovanje z mrtvo družico. — Albin Podjavoršek: Noč. — Petja Rabotnik: Pesmi. — Ivan Kronovšek: Odločno in premišljeno naprej. — Ing. Jelačin Ivan: Nove metode za strokovno izobrazbo kmetške mladine. — Janez Marinč: O slovenski gospodarski politiki. — Ing. J. Teržan: Avstrijsko intenzivno poljedelstvo. — Ing. I. Zaplotnik: Pridelovanje žita na kitajski način. — Maksa Samsa: Gledaš. — Albin Podjavoršek: Ob Sotli. — Organizacija. — Kotiček za dekleta. — Iz dijaških vrst. — Vprašanja in odgovori. — Ali več. — Razno. — Listnica uredništva. — Uganke.

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana, na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
**šivalne in pisalne stroje,
kolesa**

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastoj in franko

Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

8. — 9.

OKTOBER-NOVEMBER 1933

X.

Zemlja kliče

Ivan Albreht

„A tisti?! No, potem —“ razume Marjeta in toplo seže sosedu v roko. „Sicer pa do jeseni ni več daleč. —“

„Da bi le ti v resnici tako mislila,“ ji stisne Tršar roko in trdo odide. Oče Grčar kmalu spet zaspi, a dekleti pozabita na poprejšnji spor in se malone do jutra hihitata, ko obirata Tršarja.

„Mehak je pa, mehak,“ meni že napol v dremavici Liza. „Nobeni se noče zameriti —.“

„Meni ni čisto nič zanj,“ laže Marjeta.

„Verjamem“, se potuhuje Liza. „Kdo bi se pa pulil za takega ščetinca.“ Vzlic temu se vsaka zase toplo priporočita svetemu Antonu, preden zaspita.

*

No, zdaj so že binkošti v kraju in Telovo je minilo, a za Telovo je bila Jerica nova. Prejšnji teden se je bil spomnil Tršar:

„Če hočeš, stopiva k Liscu. Nemara bo imel kaj takega blaga, da ne bo preslabo zate —.“

„Kakor da bi jaz kdaj kaj izbirala!“

In sta šla in je bila Jerica tako ljubka v tej venomer zardevajoči zadregi, da ji je moral še Lisec sam podvoriti, češ:

„Dekle pa taka!“

„Aha,“ je dejal Tršar. „Dekle in aprilovo vreme, to spada skupaj.“

„Oho, Tršar, nikar no! Bogu bi bil hvaležen, ko bi jaz imel kaj takega —.“

„O, ko bi bilo vse tako lahko pridelati,“ se izvije Brodniškemu, „kakor otroke in nadloge, salament, to bi bilo življenje! Pravim, res, to bi bilo življenje!“

Zase je nato možak naročil nekaj pijače, češ:

„Da mi ne bo treba dremati, ko bo deklina izbirala.“

Ostal je kar v prodajalni in z nekakšnim zadovoljstvom gledal, kako je zgovorni Lisec razkladal po pultu raznotero blago, razgrinjal, primerjal in tolikanj vabljivo gostolel, da je bila Jerica čisto izgubljena in si je na posled hotela vzeti nekaj prav slabega.

„Kam pa misliš, Jerica,“ je branil Lisec, „saj si vendar Tršarjeva! In še edinka po vrhu!“

Proti Tršarju:

„No, ali ni res? Dekle se mora postaviti, da si bodo fantje kar tilce izpehaval, ko bodo zijali za njo!“

„O, ti prekleti Lisec,“ se je zasmel Brodniški, „tebe je menda Bog za samo skušnjava poslal na svet!“

In Jerici:

„Preveč ga le nikar ne poslušaj! Po svoji glavi izberi, a zastran cene se ti ni treba bati!“

„Saj sem dejal,“ je brž poprijel Lisec, „da bo oče že vedel, kaj se spodobi taki hčeri! Tole belo z modrimi rižami, Jerica, kaj? Ali pa tole lahno rožno-rdeče, Jerica, z belimi rižami? Ne, ne, rožasto zdaj ni v modi! Tisto je za otroke in stare device; le mene poslušaj.“

Sredi najhujšega izbiranja se odpro vrata:

„Zdravstvuj!“

„O, Lipel!“ se živahno ozre Lisec. „Kakor nalašč te je prineslo sem. Pomagaj nam, da bo Jerica na Telovo bolj brhka!“

„O, oče Tršar,“ se je malo v zadregi zavzel Slaparjev, „vas pa poredkoma pripelje pot sem doli.“

„Mislim, da bi ti bilo ljubše,“ se je brez jeze obregnil Tršar, „ko bi me še takrat ne —.“

„No, no, kaj pa spet ta nasajenost,“ je segel hitro Lisec vmes.

„E, beseda mora biti,“ je vrgel Tršar glavo vznak, „če ti ni všeč, jo pa poplakni!“

Natočil je kozarec do roba in z roko povabil Boljševika. Fant je duškoma zvrnil.

„Zlodja, res ne vem, kako je to, da sem zmeraj žejen —.“

„Kaj bi pa drugače oštirji počeli,“ je s pogledom na Lisca poščegetal kmet, krčmar pa brž nazaj:

„Vodo bi prodajali —.“

„Ali je zdaj ne?“ se je zasmel Slaparjev in Tršar mu je za plačilo vnovič natočil kozarec:

„Dobro si ga pobožal fant, zato pa pij!“

Lisec ni maral ugovarjati, da ne bi skvaril dobre volje, a Tršar je kmalu jel pridno naročati in vedno bolj pogostoma ponujati Lipetu. Jerica je bila medtem že zdavnaj izbrala in je začela priganjati domov, a Lisec ji je namežiknil:

„Kar potrpi, ko še ne veš, kakšne novice ima zate tale Boljševik.“

Odvedel jo je v kuhinjo k Streharici, ki je bila iznenadena in na moč sladka, ko je zagledala Jerico:

„Tak se bo le presukalo —“

„Da bi se vsaj ne nikoli tako,“ je razumela Jerica po svoje.

„Zakaj?“

„No, saj veste: za jeseni so oče domenjeni —“

„Kaj to! Do jeseni je še daleč —“

„Oh, ko pa čas tako beži. Zdaj, se mi zdi, je bilo še vse golo, pa smo že pred košnjo!“

„Naj le beži, saj vem, da komaj čakaš —.“

„Jaz?“

„Viš jo no! Kdo pa, če ne ti?“

„Veste, teta, da zmeraj bolj mislim na to, kako bi prišla z doma! Da bi bila Grčarjeva Liza ali Marjeta moja druga — mati, nak rajši v bredzno!“

„Kdo pa to pravi —.“

„Oh —.“

In Jerica komaj zadržuje solze.

„Tak res še ne veš?“ se čudi Streharica.

Jerica jo v pričakovanju pogleda.

„No, one — Grčarjev Tone je na poti domov —.“

Jerica bi bila skoro zavrnila. Potem je nenadoma prebledela in se kakor mrtva naslonila na zid.

„Kdo vam je to povedal?“ je dahnila čez čas, ko je njen obraz polagoma zopet začel dobivati pravo barvo.

„Tam-le ga poglej!“ je v odgovor pokazala Streharica na Slaparjevega, ki je vprav tedaj že malce majav stopil v kuhinjo.

„Mene naj pogleda?“ se je zazibal. „Oh. Jerica, danes nikar, ko se z očetom tako razumeva, da sem že čisto ginjen.“

„Kaj tebe,“ ga v šali sune Streharica, da brž sede na stol. „Povej ji rajši, če res kaj veš o Tonetu!“

„Aha,“ se zasvita fantu, da slovesno zategne:

„Se po morju vozi, tebe išče,

tebe išče in za tabo joka,

od bridkosti njemu srce poka.“

„Danes res ni nič s teboj!“ ga treplja Streharica po ramenu, dokler se fant toliko ne zave, da začne pripovedovati. Tam za Loko nekje se je nedavno zopet vrnil nekdo iz Rusije in povedal Boljševiku, da je tudi Tone na poti domov. O binkoštih sta se bila srečala na Brezjah, ne da bi bila vedela drug za drugega. Pa sta se seveda menila o vsem tem.

V Kantonu sta bila zadnjič skupaj. Tone se je tam vdinjal za pristaniškega delavca. Orjak je kakor gora in menda govori že štiri jezike. Polagoma si bo nagaral za pot, ker je priden in varčen kakor čebela. Domov da je nekajkrat pisal, a ni dobil nikoli nobenega glasu. To ga je iako razpalilo, da noče zdaj poslati nobene črke več domov.

„Joj,“ se zdrzne Jerica, „le kam so izginila njegova pisma, da niso nikdar nobenega prejeli. In rajna Grčarica je tako žalovala za njim —.“

„Eh, koliko pisem se izgubi,“ zamahne Lipe. „To ni nič čudnega!“

Streharica pa naglo:

„Kaj Grčarica! Jerica, Jerica je žalovala —.“

„Teta —“ je bila dekle kakor piruh.

„Nič ne maraj, Jerica,“ ugaja Boljševiku. „Veš, je tudi Tone tak fant da je marsikake svetle solze vreden!“

„In je vse to res, kar si pravil?“

„Kako pa misliš?“

Jerica je šinila k očetu.

„Ali greva?“

„Pa pojdiva, no!“ se je zmajal oče Jaka. „Kje je pa ostal Boljševik? Sva se menila, da bi mu oddal košnjo v akord —.“

„Oh, kar pustite, oče! Se pa drugič domenita. Če bo le sila, bom letos še jaz kosila!“

„No, potem nam spomladi ne bo manjkalo starine za steljo,“ se je zahabljal možak.

„Kaj jo je neki vščeno, da je tako voljna?“ je razmišljal grede, Jerici pa je bilo tako toplo, da je vso pot čevrljala kakor grlica, ki pripravlja gnezdo.

V.

Boljševik Lipe kosi pri Tršarju. Domenil se je z možakom in nabral koscev, da je vse živo po senožeti.

„Jerica je navabila grabljic. Precej jih je, le Grčarjevih deklet ni vmes.

Gospodar prihaja samo gledat, sicer se pa ne meša v ta mladi vrvež. To poletje je sploh nekam čudaški in ne hodi nič rad v družino. Celo tedaj, kadar pride, skopari z besedo, razen morda v gostilni, ko mu vino pomaga govoriti.

Tem živahnejša je zdaj Jerica. Kadar le more, loči Lipeta od družine in brž malo pokramlja z njim. In Lipe ve, kako je treba govoriti Tršarjevi!

„Da ti ni Tone nič pisal, praviš?“

„Res ne morem reči. Vsaj zadnja leta vem, da nisem prejela nobene vrstice od njega.“

„Seve, tisto je že res, da je tak bolj sam zase človek. Kar mu je najbolj pri srcu, o tem najtežje govori. A nekajkrat vem, da ti je pisal. Še jaz sem se podpisal in več rojakov —.“

„Res? Pa odkod?“

„O, še iz Galicije. Potlej zopet z Ruskega. Iz Sibirije tudi —.“

„Da ste toliko sveta obredli?“ noče Jerici v glavo.

„O, kaj bo to!“ je Lipe razvnet in začne govoriti o daljnih, neznanih krajih, da bi ga Jerica poslušala kakor pastirica rajsko ptico. Ves svet pozna in povsod je kakor doma. Na morju, na kopnem, po gorah in stepah, v samotnih seliščih in hrupu velemest, povsod je tale Boljševik doma. In za Toneta pravi, da je preromal še več sveta. Sploh sreča božja, da v takem tavanju še kdo najde domov!

Ko se v opoldanski vročini začne trava podvihavati pod koso, poležejo kosci v senco. Grabljice trosijo redi in ugipljejo:

„Grčar menda ne more nič več prav pokonci —.“

„O, ga bo zdelalo, ga bo —.“

„Saj smo vsi samo za nekaj časa. Potlej se je treba umakniti mladim —.“

„Mislim, da bi se Matevž rad umaknil, pa se nima komu —.“

Ta in ona začne pokašljevati, češ:

„Kar se mu ponuja, ni dosti mlajše od njega —.“

„Bog ve, kako je res: Ali se otepa Grčar ali pa Tršar noče prav prijeti za vabo —.“

„Oboje se sliši in bo nemara v vsaki lupini nekaj jedrca —.“

Skupina grabljic se poredno zahihita, medtem ko se izpod grma nekje oglasi nagajivka:

„Dolga ljubezen,
gvišna bolezen —.“

Nekaj grabljic pomaga:

„Dolga bolezen
gvišna je smrt —.“

Tudi Jerica pomaga in Lipe jo draži:

„Ali verjameš, kar poješ?“

Mesto nje se oglasi kosec v bližini:

„Ali ti nemara verjameš, kar govoriš?“

„Aha, Boljševik, ali te je pičil, kaj?“ se zareži drugi.

Nato se sprožijo bodice kakor plaz. Kdo da bo verjel, kar prerokuje Lipe, kadar se ga nekoliko preveč naloži. Toliko je hodil po Kitajskem kakor osel po lestvi! In Toneta je nemara res katerega srečal, saj jih je dosti na svetu, čigav pa je tisti bil, se ne ve.

Bolj ko se je Slaparjev otepal in se rotil, da je vse res, više je pljuskal val hudomušnega zanikanja. Celo Jerica je z besedo pomagala dražiti Boljševika, češ, da pripoveduje samo pravlјice. Bila je namreč tako prepričana o resničnosti Lipetovih vesti, da se ji je zdelo tako nagajivo zanikanje samo potrdilo prijetne resnice. Boljševik jo je začudeno pogledal in končno vzdihnil:

„Seve, ako je Tone danes še živ, ne morem vedeti. Ljudje smo pač od danes do jutri —.“

Tedaj se je zdelo Jerici, da je ugasnilo sonce. Smeh ji je zamrl na ustnih in pesem je utihnila. Vso žetev in mlatev je bila kakor da ni s tega sveta. Slaparjevega je pogledala sovražno, kjer ga je srečala, češ:

„Zakaj si mi pokazal žarek upanja, ko si me potem tako brez usmiljenja pahnil v obup!“

Ko je slišal oče Tršar, da tisto zastran Tonetove morebitne vrnitve ni preveč skalnato trdna resnica, je začel zopet bolj pridno zahajati k Grčarjevim. Govoril in govoril je s sosedom, ki je bil po zadnji bolezni iz dneva v dan slabši, in ga je malone že popolnoma uveril, da je res najbolj pametno, če pride Marjeta za mlado Tršarico. Pol grunta naj bi ji oče dal, pol pa naj bi ostalo njemu in pozneje Lizi, ki bi bila tako preskrbljena. Nemara bi se še kdo oglasil zanjo, kaj se ve.

„Seve, če Toneta ne bo,“ je bil Matevž Grčar voljan.
In Tršar je nestrpno pričakoval jeseni . . .

*

Letina je pospravljena, ozimina je v zemlji in zdaj grabijo listje in žanjejo praprot za steljo. Po deteljiščih že pasejo živino in pastirji kurijo in ukajo, da bi pregnali mraz. Megle pa so vsako jutro bolj goste in sonce ima dan za dnem manj moči. Nebo je krmižljivo, sivo zamreženo in se po cele dni cmeri. Ure in ure prši droben dež tako na gosto, da se ga ni moči ubraniti. Ceste so blatne, pota razmočena in še ljudje so kakor vodeni. Kadar nato potegne jugozapadnik, nakopiči toliko oblakov, da začno liti plohe in se zbirajo vode kakor splasene črede po vseh globelih, kotanjah in dolinah. Šume se prevaljujejo in iščejo odtoka. Vsa brezna in požiralniki so polni klopotajočega šuma razpenjene in deroče vode, ki hiti pod zemljo, ker so struge po zemlji pretesne.

Zdaj, človek, kdor hodiš tod, glej, da te noč ne zaloti v Brodeh. S peščene poti so vode odplavile pesek in ga tako premešale z rjavo in rdečo ilovico, da z nogo ne moreš otipati tal pod seboj. In pot sama je kakor spolzek obok. Malo narobe stopi, da izgubi noga trdnino, pa se spravi z Bogom. Tipal boš in taval in v temi zaman iskal oporišča nogam in očem. Samo enakomerno padajoči dež te bo opozarjal na večno neizprosno usodo. In ko boš ves splašen in vdan že do nezvesti utrujen, boš začutil, kako se te usmili zemlja. Brez glasu te bo poklicala in pritegnila v svoje naročje. Nekaj grgrajočih vodnih mehurčkov se bo potem nad tvojo glavo z lahkim šumom razblinilo v zadnji pozdrav.

Varuj se potnik, ki hodiš ta čas skozi Brodi! Ali ne veš, da kliče tamkaj nesrečna dvojica, ki se vrača vsakih sto let? Vprašaj Tršarja, vprašaj Grčarjevo Lizo, naj ti povesta, kaj sta videla tisto noč, ko sta skupaj šla iz Liščeve krčme domov. Še zdaj Lizi mrzlo zagomazi po zaznamovanem hrbtu, kadar jo kdo spomni tiste noči . . .

In vendar, nak, Tršar se ne boji ne dežja in ne močvirja. Vzlic plohi jo mahne popoldne k Grčarju. Ko je bil zadnja nedeljo tam, sta se dome nila s sosedom, da počakata samo še ta teden. Danes je sobota, pusta novemberska sobota, in ves teden ni prinesel nobene novice. Samo dež in moč in dež. Vode šume. Kamor prisluhne uho, povsod sliši vodo.

Grčar je že slab. Vid mu je opešal in sluh. V gubè ga je zvleklo in kakor otrok se vede: zdaj smeh, zdaj jok, vse iz ene vreče, malone oboje hkratu.

Pa se domenita s Tršarjem. V imenu božjem, no, naj gre Marjeta za mlado Tršarico. In pol grunta ž njo, seveda. Drugo ostane po očetovi smrti Lizi. Če pa jo res vzame Plešnarjev Cene, ji prepíše tudi poprej. Jesti mu bosta že dala in kot. V ponedeljek pojdejo k notarju, da naredi pismo. Potlej naj se ravna jo kakor vedo in znajo. Nazadnje se le zgodi kakor je sojeno, naj se že ljudje motajo tako ali tako.

Tršarju je prav. Zastran Jerice naj ne bo nihče v skrbeh. On bo že ukrenil tako, da bo vsem po volji. Nikoli še ni nikogar prikrajšal in tudi jastne hčere ne bo.

Marjeta je kakor na vzmeteh. Kar samo se ji smeje, ko streže ženinu, ki se mu to noč prav nič ne mudi domov.

Medtem Jerica sameva doma. Misel za mislijo se poraja in umira v njej. Zdaj je torej prišlo vse do kraja. Oče se je odločil in ne bo več spremenil svojega sklepa. Da bi pa bila Grčarjevi Lizi ali Meti pokorna, nak, to ne pride Jerici niti v sanjah o polnoči na pamet! Rajši pojde kakor desetnica po svetu. Če že mora biti dekla, je bolje pri čisto tujih ljudeh. Doma sploh ne bi mogla vzdržati. Saj bi niti Marjeti niti očetu ne mogla pogledati v oči. In vsaka malenkost, vsako opravilo, slednji grm in slednje drevo bi jo dan za dnem opominjalo, da je na svoji zemlji — tuji ženski dekla. Naj oče zahteva od nje karkoli, tega ne more!

Tako sedi Jerica dolgo za mizo pri peči in premišljuje in joka. Vse je tako grozno, tako brezupno nepojmljivo, da bi bila najbolj srečna, ako bi mogla kar zdajle zatisniti oči in izdihniti za vedno. Potem naj bo Tršarjevo čigavor koli že in naj gospodinji tu Marjeta, kakor ji je po misli.

In vendar ne, nikakor ne! Ako se res vrne Tone? Včasih je že Jerica slišala, da kdo ni mogel umreti, dokler pri smrtni postelji ni zagledal tistega, ki si ga je najbolj želel videti. Ako more ljubezen res koga priklicati, se mora Tone vrniti.

Sploh je pa Slaparjev rekel, da je že na poti domov. Nemara le še ni vse zamujeno.

Rogajoče se je oglasila misel na Ceneta vmes. Kaj je bilo?

Sen, ki mine kakor rosa, ko se dodobra predrami sonce. Moj Bog, saj ni bilo drugače mogoče. Toliko časa nič glasu, zraven pa tolikšna osamelost, da bi človek skoprnel. In potlej mladost, mladost. Vse je veselo praznovalo svidenje, vse je po tolikih letih gorja podrhtevalo v radosti, samo Jerica naj bi ne smela niti en sam trenutek občutiti razkošne zavesti, da je mlada in čila in polna življenja.

Kolikor je mislila na Ceneta, se je morala nasmehniti. Prav je le, da ga je o pravem času spoznala. Brez sramu in brez strahu mu lahko pogleda v oči kadarkoli. To ji je dovolj!

Polagoma se je dvignila in jela tavati po hiši. Brskala je po skrinjah, a čim je hotela pripraviti kako oblačilo, da bi ga vzela s seboj v nameravano prostovoljno izgnanstvo, ji je omahnila roka in so jo hkratu vedno iznova obile solze. Zunaj je naletaval dež in med golimi, vlažnimi vejami se je po vrtu pijano izprehajal veter.

Večer je dolg, cela večnost se zdi Jerici, a očeta ni od nikoder.

„Nemara jih nocoj sploh ne bo domov,“ jo obide neprijetno občutje. Tako nekam mrtvaško se ji zdi doma. Po kotih je temno. Kadar malce vzplapola luč, se od povsod zganejo nemirne sence. Ali rajni nimajo miru, ko slutijo, kako hoče Brodniški v Ravnih zavreči lastno kri? (Dalje.)

Fot. Smolej Slavko

Vsi sveti

Kako je mrtvi živega ubil . . .

Ivan Primožič

Sušje je majhna vas; komaj, da se vidi izza hribov in drevja. Na gričku stoji cerkvena, ob njej je božji vrt in na njem, kakor črna groza mrtvašnica. Vanjo vodijo stare, izprane in izgledane stopnice. Kdo ve, koliko nog je zdrknilo po tej kameniti stezi. Vsakemu Sušjanu je usojeno, da ga nesejo dvakrat po njih: ob rojstvu h krstu in po smrti h počitku.

Na Vernih duš dan je ležal v mrtvašnici tuj mrlič. Morda je bil berač, morda neznan popotnik, ki ga je smrt dotekla prav na Sušju. V črni krsti je ležal, čisto sam med plamenčkoma dveh drobnih sveč. Na pokopališču so medlele tihe lučke vernih dušic. Mrzel mir je plaval vse naokoli . . .

V vaški gostilni so sedeli trije pijančki: Pa je bil tu kramar Urbanek, pa je bil tesar Anžon, pa še vedno veseli Lojze Kadilnica, ki razen pitja ni imel nobenega drugega posla. Sedeli so ves večer in praznili litre. Pri drugem so postali glasni, pri tretjem so začeli peti. Gostilničarka Reza se je v strahu prekrizala in zmerjala pijane dedce:

„Da vas le ni strah!? Duše hodijo okoli in iščejo miru, vi pa se dere, kako na veselici!“

In če bi ji ne bilo za denar, bi jih ven napodila. Vinjeni možakarji so bili seveda užaljeni:

„Strah? Strah?! Mene pa strah!“ je oporekal kramar Urbanek in udaril ob mizo, da je bilo Rezo še bolj strah; kajti bala se je, da bo zjutraj namesto kozarcev pobirala črepinje.

„Že katero noč sem šel trdo ob mrtvašnici“, je jecljal Lojze Kadilnica.

„Še cerkvena vrata sem zapiral, ko je naš mežnar zanikern, da mu ga ni podobnega na Sušju! Pa prav tedaj sem jih zapiral, ko je ura odbila dvanajst“, se je obrnil k Rezi Anžon.

„Rajnega Petra, ki je umrl za grižo, sem čuval čisto sam v kapelici. Vso noč! Si slišala Reza, vso noč!“ se je bahal kramar. Reza si je z eno roko mašila ušesa, z drugo se je pobožno križala. Ko je bila še mlada, je nekoč videla „Mlinarja in njegovo hčer“ in skoro bi omedlela, ko so šli duhovi čez pokopališče. Ampak to je bilo na odru; ta-le Anžon pa je prebil vso noč v mrtvašnici . . . u . . .

„Pa če bi bilo treba, še nocoj grem tja gori,“ je zajecjal Lojze in podprl svoj sklep s polnim kozarcem.

„Ti?“ se je posmehtil kramar Urbanek in zlil zadnje kapljice iz litra.

„Skopniš, kakor sneg spomladi“, je zatrdil tesar. Jecljavec je bil užaljen in že je vstajal izza mize, da izvrši, kar je rekel.

„Tako naredi vsak krmežljavec,“ ga je zadržal kramar. „Pa prinesi dokaz, da si bil res gori ali pa gori pusti kako reč! To, to!“

Ko je bil na mizi sedmi liter, Lojze ni bil več Lojze, temveč je bil Korajža. Čutil je že pri šestem litru, da raste nekam pod nebo; ko je bil prazen sedmi bokal, bi prestavljal gore; na strahove bi se še ozrl ne — takšno moč in pogum je imel sedmi liter.

Domenili so se, da vzame kladivo in žebelj; zabije naj ga v krsto v mrtvašnici. Drugi dan se bodo prepričali, če je žebelj res tam, kamor ga je nesei. Če bo — no — deset litrov najboljšega in še stotak!

Reza je slonela pri peči in molila. Vse njene besede so letele na gluha ušesa; udala se je in v veliki grozi pričakovala kdaj se zruši vsaj strop na pijane grešnike, če že ne bo prišla kaka večja kazen nadnje.

Lojze je poiskal kladivo in star, zarjavel žebelj. Anžon in Urbanek sta utihnili, Reza se je tresla. Lojze je odprl vrata in odšel...

* * *

Ura je tekla na polnoč. Noč je bila temna, samo drobne zvezdice so se utrinjale v nedosežnih višavah. Šempatja je zašuštel jesenski listič, ki se je utrgal na suhi veji. Lojze Kadilnica je stopil na prvo stopnjico pod kapelico. Ozrl se je navzgor. Skozi zamreženo okence je brlela rmena svetloba. Pridržal je dih; nič ni bilo čuti. Vendar... nekaj ga je stiskalo. Toda sramota bo — če se vrne, Stavo je treba dobiti! —

Stopal je počasi in prispel pred mrtvašnico. Spet je obstal. Da bi se vrnil?

V zvoniku se je sprožila ura. Lojze je štel... Dvanajst! O...

Obrnil se je in pogledal navzdol po stopnjicah. Zadnje skoro ni bilo videti. Daleč nekje se je še zmerom svetilo — dve okni — dvoje oči. Tam čakata Anžon in Urbanek...

Hitro je prijel za kljuko in vstopil. Napol miže je pripravil žebelj in ga nastavil na rob krste...

Udaril je s kladivom po njem. Strahotno je zabobnelo po stari kapelici in odmevalo v tiho noč... Lojzeta je obšlo nekaj neznanega, težkega; silna groza in strah sta mu ustavila dihanje. Hotel je zavpiti, a grlo je onemelo...

Udaril je ponovno — žebelj je zlezel v les. Hotel je še enkrat zamahniti. Prestopil se je za kratek korak nazaj. Takrat pa o... Kladivo je spustil iz rok, grlo se mu je stisnilo v obupno grgranje. Obstal je kot vkovan.

Nič se ni nikjer ganilo. Lučka je mirno brlela in zlat križ na krsti se je svetlikal v njenih žarkih. Pa... ali se ni krsta zgenila, ko se je prestopil? Lojze je čutil rosne kaplje na čelu. Nič več ni mislil na stavo, ne na tovariša; le da bi bil čimprej proč s tega groznega kraja...

Prestopil se je z eno nogo, da bi prišel do praga. Takrat pa je čisto natančno čutil, kako se je premaknila črna krsta za njim. Nekaj ga je zgrabilo na desni strani...

S smrtnim obupom se je pognal čez prag in skočil po stopnjicah navzdol... in sveta Groza... krsta za njim...

Na dnu stopnic je obstala težka senca. V nočni mrak je odmeval pri-dušen ropot...

* * *

Jutranja zora je poklicala starega mežnarja, da se je napotil k cerkvi zvonit. Napol pospan in ves betežen je stopicljajal proti stopnicam. Noga mu je bila vajena vsakega kamenčka; že je stopila na prvo stopnico...

Tedaj se je stari mož nenadoma zdrznil in kakor je bil star — odskočil je kot trinajstleten deček. Zamolkel krik se mu izvil iz prsi in udril je nazaj proti vasi.

* * *

Svetel dan je že bil, ko se je vračal mežnar s tropom ljudi nazaj. S pritajenim strahom so zagledali na dnu stopnic Lojzeta Kadilnico, ki je mrtev ležal pod krsto... Iz rane na glavi mu je kapljala po malem kri in ko so hoteli krsto dvigniti, so videli, da je nanjo pribit s starim, zarjavelim žebeljem Lojzetov jopič...

V temni polnočni uri je Lojze pribil h krsti kos lastnega jopiča. Tako pribit je potegnil krsto za seboj in z njo vred se je kotalil po strmih stopnicah. Na dnu je žalostno umrl...

* * *

Anton in Urbanek sta se na tihem izmuznila iz Sušja; Reza je opustila gostilno; Sušjani pa se še sedaj vsako leto spomnijo, kako je mrtvi živega ubil...

Potovanje z mrtvo družico

— nž —

Gospa Sveta

Potovanje naj bi mi ozdravilo srce, ki je videlo umiranje. To ranjeno srce ne bi smelo videti Križanega v cerkvi Gospe Svete. Ta Kristus šele umira. Gleda te s trpečimi očmi in Ti čutiš, da visi na križu — človek. Žalibog se nisem mogel razgovoriti z njim od srca — zmotile so me vice, vprizorjene z vso grozo grešnih duš pod Njegovim križem. Kdor jih je uprizoril, ni imel usmiljenja s slabotnim srcem človeka, ki se trga pod pezo življenja, ki trepeta v zavesti, da ne uide svoji smrtni usodi. Na tej poti na svojo Golgoto trepeta vsako teh src pred odgovornostjo za svoje življenje. Začutil sem odpor v svoji duši. Ne! Treba je ljubiti svoje življenje z vsemi dobrimi in slabimi deli. Tudi slaba dela niso oblikovala le osebnega življenja, temveč tudi življenje družbe, naroda, človeštva. Zapisana so neizbrisno v zgodovini. Kdor jih je možato storil, mora jih možato presoditi, obsoditi in — preboleti. Saj nas vse križajo razmere, v katere smo rojeni! Ti, Jezus, si se svoječasnim razmeram uprl, zrušil stare in ustvaril nove. Junak! Nas učijo spoštovati tudi to, kar je ustvarilo nasilje in požrešnost. Pod pretnjo z vicami in peklom sprejemamo tudi ta nauk in trepetamo. Mesto, da bi v junaštvu posnemali Tebe, padamo na kolena in umiramo v strahu pred Tvojo sodbo. Jaz pa vem, da si žalosten teh strahopetcev, jaz pa čutim, da se Tvoje oko razveseli junaka, ki je skušal iti neizprosno in korajžno skozi življenje po poti, ki mu jo narekujeta vest in srce, svojemu križu — jezi farizejev in ponižnega ljudstva nasproti.

Tako sem Ti rekel vzeti Tvoje življenje, ki je terjalo od Tebe v zadnji uri neizprosno odgovora. Tako si ga vzela in podala roko . . . V trpljenju prihaja smrt kot ljuba sestra, kot odposlanka božjega usmiljenja, kot najdražje na svetu . . . Tudi jaz bi rad stopil miren, upa poln v skrivnost posmrtnega življenja: brez vsakih predvidevanj, pripravljen na vse ali pa z neomajno vero. Samo ne dvomov . . .

Vrbsko jezero

Morda bi se znašel ponoči, ko ne bi videl ljudi . . . Toliko lepote — pa se mi je zdelo, da sem v trgovini, kjer jo prodajajo — vsakomur, kdor pride z denarjem. Zagledal sem se v valove in poslušal. Šepetali so pesem. O, ko bi jo mogel zapeti skrit pred ljudmi. Morda bi jo izjokal in si olajšal srce. Zagledal sem se v gore in čutil, da tam cveto tihe, skrite rože, katerim se mora priporočiti moje bolno srce za zdravje.

Marija na Zili

Za mnogo narodnih pesmi se prav dobro spominjam, kdo mi jih je prvi zapel. Ko sem stal na mostu čez Zilo in gledal v valove, sem se spomnil koroških pesmi, zlasti one o Zili 'no Dravci, ki si mi jih prva pela Ti. Kdo mi bo sedaj pel, vsaj včasih. Kadar si pela, je bil praznik v našem domu. Večkrat sem čutil, da si pela radi mene, ker sem slišal, da je v prsih jokalo Tvoje srce. Tudi zadnji mesec si s pesmijo skušala prepoditi oblake z mojega temnega čela. Nisi hotela, da ugasne v naših očeh lučka upanja, ki nam je tako lepo svetila, ki nas je tako toplo grela . . .

Baško jezero

Ko sem se podal izpod strehe, kjer sem vedril, sem se zagledal v gredo dalij, na katerih so visele biserne deževne kapljice. Vsaka roža z rosno kapljico je ganljiva kot solzno nedolžno oko. Otožna dalija — velika, bela in modro nadahnjena pa je oko udane žene, do solz ranjene po krivici moža. Pravijo, da so ženske solze poceni in mnogi moški sovražijo to žensko orožje. Jaz pa se Tvojih solz spominjam lepo in očitki kljujejo ob tem spominu po mojem srcu. Premalo sem cenil, da je vse, kar sem dobival od Tebe, veliko in malo, dobro in slabo, pozlačeno od zarje Tvojega srca. Sedaj je ugasnila. Sivi oblaki so vsenaokoli, mrka je vsakdanjost in dom je pust, še misel na otroka me spomni na ulico in zapuščeno deco . . .

Kepa

Zapustil sem dolino in kmalu občutil tesnobo samote . . . Dušilo me je v prsih in lepota panorame ni mogla dati krila duši. Nad Triglavom in sosedbi so bremenili težki oblaki. Stemnilo se je in zabučal je vihar. V gozdu pod vrhom sem šepetal Zupančičeve verze:

„In viharjem bi dal svoje črne strasti
in v morje bi potopil bolesti,
da mi duša očiščena v solncu živi,
polna jasne, ponosne zavesti!

In tedaj se je zgodilo. Srce je zacvililo in se zvilo kot vitka jagnjed v viharju. Solze so kanile na Tvoje mrtvo lice, na Tvoj prezgodnji grob. Vihar pojenjuje. Ne lomi več vrhov, lahno poje v njih otožna pesem vekov. Ta pesem je udana, tiho blodi po vsem svetu, po gozdovih vseh kontinentov in vseh časov. Bolest srca je časna. Hitro se posuši solza. Takih viharjev ne bo več. Tudi misel na Te se bo umirila in šla z menoj tiha in udana skozi vse kontinente in vse čase...

Schafberg

Če tudi se ni zjasnilo, se Schafbergu nisem mogel odpovedati. Peljal sem se na vrh. Razgled, kadar so dopuščali bežeči oblaki, na bližnja jezera, planinske panorame pa nobene. Bil sem žalosten. Kaj človek more, če so dnevi oblačni, če moraš samo čutiti lepote, ki so Ti brez lastne krivde nedosegljive. Tako je pooblačila bolezen najine dneve. Bogve kake lepote so ostale srcu, hrepenečemu po jasnih, solčnih dneh, tuje in za vedno nedosegljive.

Salzkammergut

Kolikrat sem se obrnil na sopotnika, da ga opozorim na iznenadenja v veličastni prirodi. Ozrl sem se — sopotnika ni bilo. O, ta sopotnik bi moral biti Ti, draga. Vselej, kadar sem videl kaj velikega in lepega, sem Te želel imeti poleg sebe, da se tudi Ti napiješ iste vzvišene lepote. Veliki so bili trenutki, ko sta se tako zlili v eno najini duši in najini srci. Danes Te ni več in jutri Te ne bo in tudi upanja, da boš pojutrišnjem zdrava, tudi tega upanja ni več...

Dachstein

Ganjen se poslavljaš na vrhovih gora od širnega sveta, ki kipi in živi pod Teboj in okoli Tebe. Ne moreš odtrgati pogleda od veličastne slike — podobe božje. Težko se udaš v usodo, zapreš oči in se sunkoma obrneš v dolino, vprašujoč se: Ali še kdaj? In vendar je v tem vprašanju toliko upanja, da je ločitev lepa in polna življenja. Ko sem se pa zadnjič poslavljal od Tvojega dragega lica, je bilo za vselej, nič upanja ni ostalo v srcu, bodočnost ni obetala ničesar.

Hallstadt

Lep je ta svet, ki sem ga videl. Vendar, ko mi je prijatelj na Koroškem povedal, da je na Otoku ob Vrbskem jezeru še slovenski župnik in slovenska pridiga, da se za procesijo še vijejo slovenska bandera in orijo slovenske pesmi, da je Otok še ves naš — peljal sem se nazaj, da ga vidim, kakšen je v zarji mojega ljubečega srca. Bil je stokrat lepši. Izstopiti sem moral na

sveta slovenska tla, slišati sem moral mežnarja, da je v našem jeziku pripovedoval o najstarejšem kamnu v cerkvi in o vsem drugem na tem najlepšem koščku slovenske zemlje. Tako ozarja ljubezen domačo grudo, da je najlepša na svetu. Kako sem s hrepenenjem na Dachsteinu obrnil oči proti jugu, po Triglavu in Jalovcu, po Mangartu in Grintavcu. In ko sem jih ugledal, ožarjene v jutranjem solncu, je bilo srce polno sreče in utehe.

Koliko pokopališč in grobov sem videl na tej poti! Po Koroškem sem šel na vsako pokopališče, misleč, da bodo govorili z našim jezikom mrtvi, kjer molče živi. Ob vsakem grobu sem se spomnil na Tvojo gomilo. Le ta edina je vsa pri mojem srcu. Kadarkoli se bo stisnilo od bolečine v težkih trenutkih življenja, se mi zdi, bo vselej tugovalo nad Tvojo hladno jamo. In zdi se mi, da bom moral priti tjakaj praznovat tudi vsak trenutek veselja in sreče, če mi še kaj veselja in sreče namenja življenje...

Noč

Albin Podjavoršek

Vsa dvorana se trese. Pri prvi mizi pijó, pri drugi pijó, pri vseh mizah pijó. Ljudstva se je nabralo kot ob malokateri slovesnosti. Toda ne navadnega ljudstva. Višja inteligenca — od bankirjev do industrijalcev. Vmes upravní svetniki in svetnice, višje dame vseh barv in starosti. Z miz teko dragocene pijače. Še več v žejna grla. Bolj gosposki kot je golt, strašnejša žeja ga je. Oči sijo že vsem zelenkasto. Jeziki hripe. Kri divja. Ženskam burijo prsa, gospodom roke. Knjigo o lepem vedenju so vrgli v peč. Peč čudno žge, da gre v kosti. Alkohol v zelenih buteljkah se smehlja. V srcih vre. Iz src divja v žile. Moder gospodek je alkohol, on zna. Pravi lakaj. Hlapčevska duša. Čudna duša. Moder gospodek, z gospodo zna. Čim več ga je, slajši se zdi. Vsa dvorana se trese. Razburkana kakor morje.

Ure teko. Kdo jih šteje? Kadar veselost divja, se ustavlja čas. Nazadnje obstoji. Tudi sonca ni takrat. Saj kulminira veselost, lakajska deklíca. Čudna duša, kakor njen otec. Toda oči zelene bolj in bolj. Ne bo konca? Vse drhti v pričakovanju nekaj novega. Se li ne bodo odprla vrata baš ta hip? In bo vstopil „On“? Kdo? On? Kdo ve, koga bo zapeljalo v ta kraj! Ali vse ga čuti, da je blizu. Se li ne odgrinja zastor? Ne kuka nekdo v ta labirint? Naprej, kdor si! In če si sam hudič, pridi, ne momljaj, zapoj! Tisto o davnih časih, ko je cvel vinograd!

Že vstopa. Na videz mlad, dvajsetleten. Visok ko steber. Do dva metra visok. Na ustnih nasmeh, ki čara. Ni li malo prezirljiv? Odkod, dečko? Neotesanec s kmetov? Pajdaš z delavci? S tistimi iz revirja? A glej čudol! Moder gospodek, lakaj, čudna duša, stopa z mize k njega visokosti in se klanja do tal. Množica strmi in se hehlja. Ali si humorist, lakaj! Le klanjaj se mu! Radovednost raste. Od miz glasovi. Hripavi, a vrišč. Kdo je ta?

Toda dvajsetletni se zdi še večji humorist. Z desno oprijema vrat, levo iztega, brusi prste. In zdrči skozi salon kakor dih iz srca. Vse oči napeto zro. Glej ga! Zdaj dviga levo, zdaj desno nogo. Zraven zvija trup. S prsti udarja takt. A tako? Baletni mojster? Prav! Bomo imeli užitek. A on se vrti, meče noge zdaj sem, zdaj tja. Zdaj je kakor meglica, zdaj kakor vihar z neba. In je kot pesem in kot krik iz duše dna. V očeh mu groza gori, a zopet se kakor detece nasmehlja.

In vprašujejo drug drugega: Kdo je?

Pa bodrijo drug drugega: Ti ga vprašaj! Pa „vi“ mu reci in „gospod“ dodaj!

A ni treba. Vse vstaja od miz. Ženske drhte, moške jih stiskajo k sebi. Plešimo, plešimo! Kakor vihar zadivja krog moža. Ah, dvajsetletni, le eno noč! Ves blažen je. Odkod si, godba? Iz pekla? Na mizi lakaj, moder gospod. Prepeva in tolče takt. „On“ dirigira, on, hudič... In vse pleše, a čas stoji...

Najvišji hrup. Višji kot sonce sred poldne. Tedaj vstopi nekdo. Človek s ceste, navadnjak. Za hip mu zamre glas. Višji je kot „on“. V rokah vrti metlo, da bi pomel. Ah, da! Da bi pomel! Bog vedi, če bode sploh kdaj pomel...

Zunaj pa sije krasen zimski dan.

Pesmi

Petja Rabotnik

Kar hočete...

Hočete sonca?

Nosim ga v mladih dlaneh

starim postavam in modrijanom v zasmeh.

Hočete pesmi?

Pojem jih kakor pastir

v tiho dolino in blagoslovljeni mir.

Hočete, hočete,

hočete vsega?

Dam vam, kar lahko iztisnem

iz sebe, iz zemlje, iz silne jasnine

od brega do brega — — —

Pusti me, dobro deklé...

Pusti me, dobro deklé,

nocoj sem prepletel ves svet

z netiho vrvjo,

ki jo moram še ta hip, še ta hip prižgati.

Pri nas so vse ceste
zagrnjene z mrazom in bridko temo,
niti ti mene,
niti jaz tebe
ne morem do zadnje besede spoznati.

Pusti me, dobro deklé,
umakni se tiho za rože in bele zavese,
cesta je z dinamitom
kot polje z vodo prepojena,
beži, o dobro deklé,
cesta se trese, se trese — — —

Pustni večer . . .

Tam zunaj harmonika v šumu vetrov,
krik razposajenih obrazov in mask.
V zagrjnjeni dalji zamolkla molitev
polnočnih zvonov.

V meni dva trudna obraza brez krinke
drug drugega bijeta z mlado pestjo.
Kazalec na tehtnici raste naravnost v nebo,
zdaj v levo omahne, zdaj v desno,
a vendar ne more nikamor.

Tam zunaj svet s pesmijo, z vriskom pijanim.
Ne morem, ne morem,
požar se razgrinja do zadnjih kotičkov sveta.
Zvon z daljno molitvijo
kakor otrok potrkava na kamrico sredi srca.
Ne morem.
Zdi se mi, da sem že daleč, daleč od vsega,
od zvezd in Boga.

A. D. E.

Tako gredo ceste
kot nagli ovinki čez večne goré,
nam pa je mraz
in lačni smo, da je joj,
in bomo umrli vsak čas.

(Vse skupaj je tiha idila,
ki v časnikih polni kolone.
Veliki čas
spremlja z žarečim očesom
vsemirske polete, rekorde, iznajdbe
in prikupljivo molči,
če človek v močvirju utone.)

Utrne nekoč
se novega sonca rdeč svit.
Ure so težki ovinki.
Lakota. Mraz. Težka pest sanja.
Arzenik. Dinamit. Ekrazit.

Budnica

Vstani, gospod!
Mojo mater si zasramoval,
pa je pri tvojih statvah roke in oči izgubila,
očeta si v najhujše vode pognal,
da mu je bolezen prsi izvotčila,
z mojim dekletom si se poigral,
da se je na cesti izgubila.
Hoj, vstani, bogati gospod,
novo pravico boš moral spoznati,
tvoj suženj, tvoj hlapec je stisnil pesti
in čaka pred zlatimi vrati.

Veš, pa ni prav nič posebnega
prinesla ta velika noč:
ograje krog tvoje palače smo mirno zlomili,
presekali smo transmisije in silne verige,
razrušili stroje, požgali skladišča
in zemljo nad grešnim pepelom vriskaje zorali
in bomo začeli nanovo življenje,
s pesmijo, s kruhom in z zemljo —
ti pa še v pernici mehki ležiš,
vstani, požar je zagrnil palačo,
vstani, da ne zgoriš!

Vse dolge noči smo premišljali takole uro,
kako bomo s težko roko pokazali pravico,
do zadnje stopinje smo vse presodili.

Ne moremo več.

Mislimo, da je z zakritim obrazom šel nekdo za nami,
kakor s širokimi vesli je plaval z rokami
in naše plamene hladil.

Pa zdaj — ostrešje gori —
vstani, gospod,
tvoj suženj te čaka pred vrati,
tvoj suženj te čaka, se smeje, živi in živi...

Sejavčeva pesem

Snoči sem puste ozare pognojil s skrbjo
in zjutraj sem novozorano zemljo posejal.
Štel sem, ko padalo zrnje je v zemljo kadečo se:
Ta pest bo za davke in ta za dolgove,
ta bo odrezala črnega kruha lačnim očem,
ta čevlje za trpež, ta borno obleko sešila —
moj Bog, že prazna sejavnica smeje se v truden obraz.

Težko in čudno zdaj je pri nas:
pest bele pšenice — sto kapelj krvi iz srca,
sejem in sejem pa ko da srce je brez dna:
vsa polja zaliva, v vse štiri strani
kot krogla ognjena se širi,
vse ceste pokriva,
množica brodi po morju krvi,
pije ga, gazi pijana po njem in kriči
pod zastavami, z bombami, z noži v rokah — — —

V meni pa vse tako tiho drhti.
(Takole je drevesu, ko sad dozoreva.)
Spet sem napolnil sejavnico, pogledal na jutrnjo stran,
nasmehnil se soncu in ni me več strah.
S težko nogo sem zagazil na njivo
in sejem. Mladi pastirji po bližnjih gorah
z nedeljsko korajžo mi vriskajo sončen pozdrav.

Odločno in premišljeno naprej

Ivan Kronovšek

Naše pristne kmetske prireditve, tekme koscev in žanjic, s slikovitimi povorkami, so dale našemu mlademu kmetškemu gibanju pečat notranje sile in hotenja kmetških fantov in deklet. Pokazale so, da stopa v življenje nova generacija, katera bo ustvarila na naši vasi nove razmere in nov duh bo zavladal v kmetških hišah. Te manifestacije so razgibale tudi ono kmetško mladino, ki je do sedaj stala ob strani. Dobila je pobudo za lastno udejstvovanje in si utrdila prepričanje, da leži v mladini ogromna sila, katero je treba pravilno usmeriti.

Morda je enega ali drugega premotilo napačno gledanje na to valovanje mladih sil. Nekateri si že v teh manifestacijah predstavljajo ves naš program in vse cilje, ki jih kmetška mladina zasleduje. Vse to je zmotno in je treba tudi te stvari gledati s pravega stališča.

Če hočemo povedati tako kot je, moramo priznati, da imajo naše manifestacije tudi nekaj paradnega značaja, če že hočemo rabiti ta izraz. Je pa to na vse zadnje le opravičljivo in potrebno, kajti mladina se mora navduševati za svojo stvar, mora dobivati nove pobude in borbenega duha. Pokazati pa mora tudi, da se je otresla raznih predsodkov s tem, da javno izpričuje kmetsko samozavest in odločno voljo za nadaljne delo.

Drugi moment, ki je vreden omembe, je vzgojni smoter teh prireditev. Dobro vemo, da je bila včasih kmetška mladina ob raznih prilikah le za opazovalca, ker sama ni bila zmožna javnih nastopov in ker še ni imela nobenega smisla in umevanja za takšne stvari. Dandanes je stvar drugačna! Naši fantje in dekleta s svojimi organizacijami nastopajo sami, spoznavajoč, da je v njih zmožnost in s tem se jim utrjuje zavest samostojnega mišljenja. Vse to je za nas velike važnosti, ker hočemo, da bo kmetška mladina znala sama presojati pojave, današnje dobe. Časi „prodajanja zija“ so nam že prinesli dovolj slabih skušenj in še slabših posledic, zato bo naša borba uspešna le v smotretem delu.

Za vsako delo in izvedbo kakršnekoli akcije je potreben gotov načrt ali program. Nikakor ne smemo biti malenkostni, še manj površni v tem smislu, če nam je na tem, da svoj namen dosežemo tako, kakor si ga zamišljamo. Vsaka nepravilnost v postopanju nam lahko prinese več škode kot pa koristi.

Kar velja za privatno gospodarstvo, velja tudi za organizacije in s tem prav tako za Društva kmetških fantov in deklet. Vsi tisti, ki o tem odločajo, se morajo tega globoko zavedati. Od njih je odvisen ves uspeh in napredek.

Ne sme nam biti dovolj prirejanje raznih tekem in manifestacij. To so le posredni vzroki vsega tega, kar smo v organizaciji že ustvarili. Poseči je treba do korenin in začeti od vseh početkov. Naš načrt mora biti tako sestavljen, da vsebuje vse točke vzgoje in izobrazbe, ki jo naj nudimo svojim članom. Ne delajmo nepremišljenih skokov v tem oziru! Začnimo kot v ljudski šoli z abecedo našega programa in naprej od stopnje do stopnje. Končni uspeh nam mora dati vrsto absolventov, kmetških pokretašev, izobraženih, kmetsko in politično vzgojenih. Ti bodo zmožni voditi borbo za našo stvar in uveljavljati naše zahteve v javnem življenju. S polovičarstvom ne bomo ničesar dosegli; o tem smo lahko prepričani.

To je zadeva, ki se tiče vseh naših mladinskih organizacij in vseh tovarišev in tovarišic, ki jo v splošnem interesu ne smejo puščati v nemar. Borbo še nismo pričeli, še čakamo! Nismo še dovolj izvežbani, zato se ne zaletavajmo brez potrebe v zid, ker s tem ne bomo ničesar opravili! Nasprotno, zbirajmo in pripravljajmo se, krepimo naše vrste z odločnostjo in borbenostjo za tiste čase, ki bodo po sedanjem razvoju morali priti!

*Vsakdo bodi član KMETIJSKE MATICE.
Posegajte po knjigah, podpirajte naš tisk!*

Nove metode za strokovno izobrazbo kmetijske mladine

Ing. Jelačin Ivan

Teoretična predavanja in tečaji, ki so do danes veljali kot najmočnejše sredstvo za strokovno usposobljenost širših mas našega podeželja, ne zaslužijo po rezultatih sodeč tistega priznanja kot se jim je pripisovalo. Samih teoretičnih razmotrivanj se poslušalec le prehitro naveliča in — kar je še slabše — gre navadno skozi eno uho notri, a skozi drugo ven. Le redki so primeri, ko se je poslušalec po končanem strokovnem predavanju odločil, da poskusi v svojem gospodarstvu delati po dobljenih navodilih strokovnjaka. Tisoč pomislov ima vsakdo proti konkretnim predlogom predavatelja.

Tu in tam se je pa le našlo napredka željne kmetovalce, ki so se odločili slediti navodilom strokovnega predavatelja in izvesti gnojilni, krmilni ali kak drug poskus za izboljšanje pridelka, živine i. t. d. Strokovnjak ima ob priliki svojih predavanj nešteto krat priliko slišati ugovore najnaprednejših gospodarjev češ, da se je ta ali oni poskus že izvedel v svojem gospodarstvu, ni pa pokazal nikakega omembe vrednega rezultata ali je pa bil uspeh še celo negativen. Kdo ima sedaj prav strokovnjak, ki vztraja na svojih izvajanjih, ali praktični gospodar, ki trditve zavrača?

Ni namen teh vrstic strokovno razglabljati navedene slučaje, ampak samo opozoriti na pomen in uspeh, ki ga imajo teoretična predavanja. Negativen uspeh je pa še večji vsled tega, ker se raznih poskusov lotijo v prvi vrsti najnaprednejši možje na vasi in če se le ti prepričajo na lastni grudi o neuspehu, je potem gotovo, da bo za enake in podobne predloge kmetijskih strokovnjakov v bodoče cela okolica gluha.

Vsak kmetijski obrat je gospodarstvo zase, ki mora pri reorganizaciji in pri merah, ki so podvzete za izboljšanje, računati z individualnimi prilikami in razmerami na posestvu. Kmetijski gospodar lahko dobi na teoretičnem predavanju le osnovne pojme v poedinah panogah, nikakor pa ne more sprejeti občeveljavnih receptov, ker le ti lahko v gotovih prilikah rodijo uspeh, v drugih pa gospodarstvu le škodujejo.

Vsled navedenega je potrebno, da se naša kmetijska mladina strokovno izobrazbi na praktičen način, tako, da pod stalnim strokovnim nadzorstvom izvaja gospodarske reforme na svoji zemlji in v svojem hlevu. Ta praktična šola bi se izvajala približno na sledeč način:

Na vasi (ali delokrogu društva kmetijskih fantov in deklet) bi se zbralo najmanj 6 fantov, ki bi želeli izpopolniti svoje strokovno znanje v pridelovanju nekega gotovega sadeža ali v vzgoji gotove gospodarske živali. Ti fantje (ali dekleta) bi dobili od strokovnjaka vsa potrebna navodila, kako se mora vršiti pravilno potrebna gospodarska dela za dotično vrsto rastline ali živali. V posebnih zato prirejenih zapisnikih bi si vsakdo dnevno zabeležil vse podvzete mere, ki jih je napravil na polju ali v hlevu. Vsi fantje (dekleta), ki so se obvezali izvesti gotovo praktično nalogo, si med seboj iz-

volijo enega člana, ki je njih vodja. Ta ima dolžnost, da od časa do časa kontrolira, če se vodijo redno zapisniki in povabi večkrat fante (dekleta) na sestanek, kjer vsak poroča o svojem izvršenem delu, o uspehih in težkočah, ki jih ima pri tem. Poleg tega skrbi, da si natečajniki skupno ogledajo dela tovarišev in se pri eventuelnih napakah drug drugega korigirajo. Po potrebi pa pride ogledat poskusna polja, hleve, živali i. t. d. strokovnjak, ki na licu mesta posameznika poduči o pravilni izvedbi praktične naloge. Rezultati danih nalog, t. j. jesenski pridelek ali vzgojena živina služijo kot predmet okolišne razprave, kjer pokažejo tekmovalci svoje gospodarske rekorde.

V takih praktičnih šolah imajo natečajniki priliko tekom enega leta strokovno popolnoma obvladati posamezno panogo kmetijskega gospodarstva. S pomočjo zapisovanja, si potem lahko napravi račun, ki je eminentne važnosti za nacionalno gospodarstvo, pa naj bo ta račun ugoden ali ne. S takim praktičnim poukom bi odpadli primeri ugovaranja in odklanjanja modernih gospodarskih metod, ker bi se poskusi izvajali brezhrebno in če bi bil uspeh negativen bi se točno vedelo, kaj je temu vzrok. Take vzroke bo seveda pameten gospodar stalno odstranjeval, če so seveda v njegovi moči. A takih je seveda zelo veliko.

O slovenski gospodarski politiki

Janez Marinč

Ponavljam ugotovitev zadnjega članka, da razpolagamo Slovenci z množicami sposobnega in skromnega delavstva, ki prihaja z naših malih kmetij, da razpolagamo z ogromnim prirodnim bogastvom in znatnimi pogonskimi silami in da nam raste mlada inteligenca, ki se hoče požrtvovalno posvetiti organizaciji smotrenega gospodarstva. Poleg teh činiteljev, ki nam morejo dati v smotrenem gospodarstvu Jugoslavije vlogo industrijskoobrnega dela te države, je nam potreben še nadaljni činitelj. Poleg kapitala, ki ga predstavljajo prirodna bogastva in naše pogonske sile, je nam za organizacijo smotrene narodne industrije potreben tudi denarni kapital. Ali ga Slovenci imamo?

Smelo odgovorjam na to vprašanje, da ga imamo, ali da bi ga vsaj mogli imeti! Naše kreditno združenstvo in regulativne hranilnice razpolagajo s prihranki slovenskega ljudstva, ki so v normalnih časih znašali približno dve milijardi dinarjev. Obstoječi javni zavarovalni zavodi (OUZD, Pokojninski zavod i. t. d.) upravljajo imovino v približnem znesku do 1 milijarde. Vse te zneske je treba plodonosno nalagati. Obstoječe delavsko zavarovanje je treba dopolniti s starostnim zavarovanjem, kar bi rezerve OUZD še povečalo. V zvezi z agrarno reformo gozdov je potrebno organizirati starostno zavarovanje kmetov in kmetijskih delavcev. Pri tako razširjenem starostnem zavarovanju bi fondi teh zavarovanj narastli do ogromne svote. Saj je zavarovalni fond približno 250 advokatov in notarjev narastel v par letih na

skoro 5 milijonov dinarjev! Treba bo zadostiti opravičenim zahtevam po podržavljenju vseh vrst zavarovanja, s katerimi se pečajo sedaj privatne zavarovalnice. Tem potom izkorišča zelo brezobzirno in nesocialno tuj kapital naše ljudstvo. S podržavljenjem teh vrst zavarovanja bi zopet bili na razpolago za naše gospodarstvo zavarovalni fondi v zelo znatnih zneskih. Z vsem tem kapitalom bi se dalo računati pri financiranju smotrenega našega gospodarstva. Saj razpolagajo oziroma bi razpolagale z njim javne ustanove, ne pa poedinci. Danes ga seveda te javne ustanove posojajo bankam in kapitalistom, da nas tepejo s tem bičem, ki ga jim mi sami spleta.

Če z gornjimi svotami primerjamo svoto treh milijard, na kolikor ceni Filip Uratnik v svoji knjižici „Pogledi na družabno in gospodarsko strukturo Slovenije“ vrednost vseh industrijskih in rudarskih naprav in obratnih kapitalov v Sloveniji, vidimo, da imajo Slovenci možnost otresti se izmozgavanja po poedincih in tujih kapitalistih. Če se govori o Rusih, da danes ustvarjajo nacionalni kapital s prisilnim delom kmetskega in delavskega ljudstva, morem o Slovencih reči, da si ga morejo ustvariti s prisilnim zavarovanjem, ne da bi se o tej prisilnosti moglo reči, da je nekulturna ali nesocialna. Poleg tega bi se prilikom omejitve vsemogočne oblasti poedincev nad proizvodnimi sredstvi moglo in moralo povrniti narodu, kar je narodovega in nadoknaditi narodu škodo, ki jo je zloraba proizvodnih sredstev v zadnjih letih narodu povzročila.

Vsem tem zahtevam je mogoče zoperstaviti samo en ugovor, ki ga je formuliral slovenski inteligent, nasprotujoč izvedbi gozdne agrarne reforme, takole: „Če razlastite gozdove in jih strnete v javno pravno ustanovo, boste naredili lepega hudiča, kajti, kje imate ljudi, ki ne bodo kradli in goljufali, ki bodo hoteli delati za občo stvar.“ To je miselnost naše stare generacije, vzgojene v liberalno-individualistični dobi od našega zaslužnjene delavca in kmeta, ki je pošiljal svojega sina študirat zato, da bo jedel bel kruh. Ta ubogi inteligent pa je mogel priti nazadnje do belega kruha le, če se je udingal vsemogočnemu kapitalizmu. Liberalnemu individualizmu pa nije zadnja ura. Mlada inteligenca hoče jesti s kmetom in delavcem svoboden naroden kruh: črnega, če bo moral jesti narod črnega, belega, če bo jedel narod belega. Takega slovenskega človeka, ki hoče v smotrenem gospodarstvu služiti skupnosti, takega šolanega inteligenta nam vzgaja današnja kriza. Oblikuje ga spoznanje, da kmetski in delavski, ljudski in narodni interesi ne prenesajo več zlorab proizvodnih sredstev za osebni dobiček, katerih zlorab ljudstvu ni mogoče več skriti. Ta inteligenca bo v strnjenih vrstah, rame ob rami s kmetom in delavcem, z narodom za narod korakala v boj in na delo za novo bodočnost.

Tovariši naročajte razširjajte Grudo

Avstrijsko intenzivno poljedelstvo

Ing. J. Teržan.

Po svetovni vojni je ostala mala Avstrija, ki je bila zelo slaba v pogledu kmetijstva. Vodilni krogi so pravilno ocenili položaj in posvetili vso pozornost kmetijstvu. Kaj se da v 12 letih narediti v kmetijstvu ozir. v samem poljedelstvu, naj povejo te-le številke:

	Pridelek l. 1919 v 1000 q	Pridelek l. 1932 v 1000 q	v l. 1932 večji pridelek v %
pšenica	1.895	3.600	90
rž	2.311	6.600	185
ječmen	839	2.600	210
oves	1.974	4.000	102
koruza	557	1.400	151
krompir	5.097	37.000	392
sladkorna repa	388	12.000	2960
travniško seno	25.613	37.000	46
detelja in lucerna	5.097	9.442	85

Povečanje pridelka so dosegli deloma s kultiviranjem neobdelovane zemlje, deloma z intenzivnim obdelovanjem in gnojenjem plodne zemlje. Pridelek povečujejo iz leta v leto; letos je pridelek za 10—20% večji od lanskega leta. Na vzornih posestvih so pridelali letos 40—50 q žita na ha.

Sicer pa je letošnja letina v vseh evropskih državah mnogo večja in boljša od lanske. V vseh evropskih državah izvzemši Rusije, je letošnja žitna letina večja za 26 milijonov q od lanske. Posebno dobro žetev pšenice so imeli na Madžarskem in v Rumuniji. Uvoz pšenice v evropske države ne bo letos prekoračil 100 milijonov q. Od te potrebne množine bodo podonavske agrarne države lahko krile 15 milijonov q. Ostalih 85 milijonov q pšenice bodo evropske države uvozile iz Amerike, Kanade, Argentine, Brazilije in Rusije.

Interesantno je vedeti, da znaša na primer uvozna carina za pšenico v Avstrijo 16 zl. kron ali 250.—Din za 100 kg. Avstrijska država vzame pri uvozu pšenice več kot dvakrat toliko kot dobi za pšenico kmetovalec, ki jo celo leto prideluje. Da je takšno stanje nevzdržno, je menda vsakemu jasno. In vendar je povsem nejasno, kdaj se bodo države sporazumele in te neznosne ovire odpravile.

Pridelovanje žita na kitajski način

Ing. I. Zaplotnik

Prinašamo ta članek kot odgovor na
stavljeno vprašanje (glej rubriko „Vpra-
šanja in odgovori“). Uredništvo.

Kitajci imajo pregovor: „Čas in delo spreminjata murvin list v svileno obleko.“ Tega pregovora sem se spomnil, ko me je tov. urednik prosil, naj za „Grudo“ napišem par vrstic o pridelovanju žita na kitajski način. Čas je potreben, pa delo je potrebno. To sta Kitajcu najvažnejša faktorja, način je zanj postranskega pomena.

Zdaj pa k stvari! Najprej pogledjmo osnovne pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za uspešno pridelovanje po vsakem načinu, potem pogledjmo način sam, nazadnje pa pristavim še par svojih pogledov na to stvar.

Rastlina — vseeno ali rž, ali pšenica, ječmen, koruza, krompir, pesa ali katera druga — potrebuje za svoj razvoj: svetlobe, zraka, toplote, vode in rudninskih hranilnih snovi. To so tzv. proizvodni činitelji ali faktorji. Ti se morajo nahajati medseboj v gotovem razmerju. Čim povoljnejše je to razmerje, tem lepši in večji uspeh dosežemo, seveda če imamo za to sposobne rastline. Za vsako rastlinsko vrsto, pri poedini za vsako posamezno sorto, je ta najpovoljnejši medsebojni odnošaj proizvodnih činiteljev nekoliko drugačen. Ena rastlinska vrsta potrebuje več vode, druga več toplote, tretja več sonca itd.

Proizvodne činitelje spravljamo v najpovoljnejše medsebojno razmerje z delom. Čim manj ugodne so splošne prilike, tem več dela in truda je potrebno, da dosežemo in vzdržimo najpovoljnejše stanje. Čim bolj se stanje, ki ga dosežemo, razlikuje od onega, za dotično rastlinsko vrsto najpovoljnejšega, tem manjši je uspeh. Odtod često tudi neuspeh!

Rekel sem, da moramo imeti sposobne rastline. Slaboten človek lahko nese majhno vrečo krompirja. Toda tudi najmočnejši ne more v tej mali vreči nesti več krompirja, kakor ga vreča drži. Nasprotno pa slabotni človek isto težo krompirja lahko nese tudi v veliki vreči. Močnejši lahko v veliko vrečo nabaše in nosi več, kakor pa slabotni. Približno tako je s posameznimi sortami in odlikami naših kulturnih rastlin. Slabo rodovitna sorta ne more v najboljših razmerah dati velikega pridelka. Dobra sorta more v slabih prilikah dati malo, v dobrih prilikah pa je sposobna dati veliko.

Glede samega načina je težko reči kaj določnega in gotovega. Pri nas je razmerje proizvodnih činiteljev drugačno, kakor pa v domovini tega načina, na Kitajskem. Gotovost v tem oziru zamorejo dati samo poskusi. Teh pa mi še nimamo.

Trave, kamor prištevamo v botaniki (rastlinoznanstvu) tudi naše žitarice, imajo sposobnost, pognati iz enega zrna več stebel, ki jim pri žitu pravimo bilke. Ta sposobnost je pri posameznih žitih različna. Če jih sejemo na gosto, napravi vsaka rastlina samo eno bilko. Če pa jih sejemo redkeje, napravi vsaka rastlina po več bilk. Seveda je ta sposobnost omejena, tako

da iz enega zrna ni mogoče dobiti bilk za celo njivo. To sposobnost imenujemo sposobnost razraščanja. Pri nekaterih žitih je razvita bolj, pri drugih zopet manj. Ta sposobnost žit je izhodišče kitajskega pridelovanja žita. Znano je, da se bilke tem čvrsteje razvijejo, čim bolj na redko rastejo in čim več imajo svetlobe. Take bilke razvijejo tudi lepše klasje. To je podlaga uspehu tega načina pridelovanja žita. Ker pa se v redki setvi lažje bohoti plevel, ker je v redki setvi stalna nevarnost, da se zemlja sprime in napravi skorjo, da izhlapeva preveč vlage, je tako setev treba vedno okopavati.

Setev je treba izvršiti zelo zgodaj. Ozimnice se morajo pred zimo dosti razrasti, pri jarinah razraščanje ne sme zavleči zoritve. Njiva mora biti obdelana kakor vrt: brez grud, brez kamenja, brez plevela! Pa gnojna mora biti tudi kakor vrt! Drugače ni pričakovati uspeha. Kjerkoli običajno preti suša, je neuspeh povsod gotov!

Setev se izvrši bodisi na stalno mesto, bodisi na posebne gredice, s katerih se rastlinice pozneje presadijo na stalno mesto. Če se presaja, je treba imeti na razpolago vodo za zalivanje, za vsak slučaj. Ko se rastlinice začno razraščati, jih je osuti, da se jih s tem pripravi do še bujnejšega razraščanja. Tak nasad je treba vedno okopavati. Ne da se povedati, kolikokrat je treba okopati, pač pa po potrebi. Taka potreba nastopi po vsakem dežju, vselej, kadar postane zemlja trda in stlačena, vselej kadar se napravi skorja, vselej, kadar se pokaže plevel. Torej: Kdor hoče pridelovati žito po kitajskem načinu, se mora poprej dodobra spoprijateljiti z motiko!

Za razdaljo bi bilo morda dobro vzeti tele mere: vrste naj bodo oddaljene po 30 cm druga od druge, rastlinice v vrstah pa 20, 25 ali 30 cm. Najboljše razdalje za naše razmere pokažejo šele skušnje. Za določitev razdalj si lahko vsak napravi doma posebne grablje (marker), ki se jih vleče podolgoma in počez po njivi, ki je pripravljena za setev oziroma saditev, kjer se podolžni in počezni jarčki križajo, je treba saditi.

Razen že povedanega je upoštevati tudi tole dejstvo: naša žita so pridelovana stoletja na naš način, kitajska pa stoletja na njihov način. Način pridelovanja je prav gotovo na ta žita vplival v tej smeri, da so se ona v svojih sposobnostih načinu pridelovanja vsaj v neki meri prilagodila. Kitajska žita se bujnee razraščajo, naša pa ne. In če bi se, ne vemo, če bi tedaj vse bilke istočasno zorele. Najbrže bi ne!

Kosta Popović v Šabcu je poskušal poseben način. On sicer ni sejal posameznih zrn ali presajal, vendar je njegov način precej podoben kitajskemu. V razdaljah po 30 cm na vse strani je vsadil po več zrn (majhen naprstnik!), tako da so rastline rastle v šopih, kar je omogočilo vsestransko okopavanje. Tudi svetlobne razmere so pri tem načinu dobre. On sam je dosegal na ta način lepe uspehe. Drugi jih pa po njegovem načinu niso. Tako nam je pšenica na Kosančiču leta 1926/27 dala po Popovičevem načinu manjši pridelek, kakor pa sejana s strojem v vrste. Na nekaterih gredicah so jo vrhtega parkrat zajci postrigli do zadnjega lista, kar se na gredicah z navadnimi vrstami ni nikdar zgodilo. Ni pa trpela vsled sreža.

Če vse povedano premislimo, pridemo do zaključka, da se kitajski način pridelovanja ne da priporočati za splošno širjenje. Premalo še imamo skušenj in predpogojev za uspeh!

Eno je gotovo: če bi posvetili pridelovanju žita toliko skrbi in truda, kakor je potrebno po kitajskem načinu, nam bi ono rodilo tudi po evropskih načinih pridelovano dosti več, morebiti tudi dvakrat več, kakor pa nam zdaj. Saj se pri nas niti vrstna sejačica ne more udomačiti. In vendar je povsem gotovo, da je vrstna setev boljša od setve na široko! Potem poznamo tzv. pasovno setev, kjer si vse vrste niso enako oddaljene: med dvema vrstama znaša razdalja 10 cm, ti dve vrsti pa sta od drugega takega para oddaljeni 30 ali še več centimetrov. Te širše presledke potem s strojem okopavajo. Nadalje imamo poedinsko setev. Nemci ji pravijo Dibbelsaat. Pri tem načinu so vrste oddaljene po 15, 20 ali 25 cm ena od druge, v vrstah pa je v določenih presledkih posejano po eno zrno. Po tem načinu je torej določena tudi medsebojna razdalja rastlin v vrsti, ne samo med vrstami, kakor pri navadni vrstni setvi.

Na splošno pa velja tole načelo: čim redkejša setev, tem boljše mora biti seme, tem plodnejša mora biti zemlja, pa tem bolje mora biti obdelana ta zemlja! In čim redkejša je setev, tem več škode lahko napravijo škodljivci, dočim so boleznirastlinskega izvora nevarnejše gostim setvam. Skratka: več truda, pa več negotovosti!

Po vsem tem je jasno, da kitajski način pridelovanja žita ni v stanju, dati z malo truda mnogo pridelka, utegne pa obilen trud tudi obilno poplačati. Vsem, ki ga hočejo preskusiti, želim mnogo uspeha, obenem pa jih svarim pred pretiranimi nadami!

Gledaš . . .

Maksa Samsa

Gledaš, ko mladost beži,
in v slovo besede mile . . .
V polju slana že leži,
kamor nekdanj so hodile
v vas vse sanje zlatokrile . . .

V polju slana že leži . . .
Čaka srce — — V mrzli grozi
se zaveda: ne privozi
čoln življenja v tih pristan . . .
Val konča ga razdivjan,
glej, razbije ga pečina . . .
Voda zgrne se — nad vali
kroži črn galeb spomina . . .

Ob Sotli

Črtica o kulturnem, socialnem in gospodarskem obrazu tukajšnjega ljudstva

Albin Podjavoršek

Gospodu ne more v glavo. Ne razume, maje z glavo. On ima opravka z važnimi papirji, le vsakih dvajset let se prikaže domov. Visok, milostiv in bogat. Potem odhaja. Zadrda avtomobil, še enkrat se ljubeznivo nasmehlja, in že drvi po beli cesti ob motni in leni Sotli svojo pot tja v daljnje mesto. Tam ima vilo, mehko pernato posteljo in drugih dobrot nad sto. V mehki postelji sladko počivajoč ob modrem dimu dišeče cigare pa mrmra sam s seboj:

„Srečni ljudje, ti kmetje! Brez vsakih skrbi žive, medtem ko moramo mi delati.“

In ko prihaja med tednom v stik s prijatelji, jim pripoveduje navdušeno:

„Že dvajset let nisem bil med kmeti. V nedeljo sem po dolgem času zopet enkrat stopil na kmetsko grudo. Ničesar se ni izpremenilo. Kmet je dobra duša, le za denarjem tišči kakor koza za soljó. Mi mestni smo drugačni: če kaj imamo, darujemo za narodne namene, za razne kulturne institucije in mesto venca na grob kakemu odličniku za uboge slepe ter drugo siročad.“ — — —

Ob Sotli živi čudežen mir. Tu raste narod prav tako, kakor raste trava. Sama iz sebe rasteta kmet in delavec — delovno ljudstvo sploh. A vsakih dvajset let se kdo prikaže. Visok je, milostiv in bogat. Ko odhaja, blagruje ljudi ter jim prepeva navdušene hvalospeve. To so pesmi, ki ne prinašajo dobička, a tudi ničesar ne stanejo. Poezija! Proza se vrača v staro, slavno, malo, bolno mestece, kjer živi svoje sito, kajl, presito življenje teorij in šol.

2. Sotla. Lepota zemlje. Šplošni značaj pokrajine in človek.

Med holmi, griči in hribi, med slavnim Hrvatskim Zagorjem in Slovensko stranjo, se vleče ozka, zelena ravnina, Sotelska dolina. Po tej dolinici se vije kakor kača mirno tekoča, vase zaprta voda, reka Sotla. Ob nalih prestopa bregove in razliva motno, blatno tekočino na vse strani, a zraven se zajeda v bregove in odnaša kmetom kose njiv in travnikov. V suhem vremenu se stisne v svojo strugo kot najpohlevnejša žival. Ali vendar je nevarna. Vasem in hišam, zgrajenim ob nji, in cesti, ki gre na slovenski strani vzporedna z njo, grozi, da jih bo izpodkopala. Regulacij ne pozna, kaj je tehnika, ne ve. Inžinerji so jo hodili merit, komisije gledat, toda to je ni civiliziralo. Kadar se razdivja, ne bučno, ampak mirno, nalahko, zapušča za sabo sled, a kmetom skrb.

Sotla — mejna reka. Na levem bregu Savska, na desnem Dravska banovina. Tam Hrvati, znameniti kajkavci — Zagorci, tu Slovenci s svojimi

polji, gričevjem in hribovjem in s svojimi veselimi in slabimi časi. Sotla, dasi mejna reka, je družila Slovence in Hrvate že od pamtiveka, najbolj pa jih je združila v dobah težav in nadlog. Veliki hrvatsko-slovenski kmetski upor l. 1573. je tod rušil gradove in podil pesjanske graščake in valpte v goste, zarastle šume, ki rasto še danes tod okoli in na desni in levi. Tod je divjalo zmage in vina pijano kmetско veselje, dokler ga ni zlomila organizacija težke in trezne viteške gospode, ki se je opomogla, dvignila zoper vriskajoče tlačane ter jim uklonila cepce, kose in sekire. Tod so klasična tla naše žaloigre. Krvavi poraz kmetske vojske na slavnem šentpeterskem polju pri Sv. Petru pod Sv. gorami ob izlivu Bistrice v Sotlo. Sveta kmetška tla, prepojena z rdečo, suženjsko krvjo tlačana, ki je zahrepenel, postati človek, svoboden državljan. In ki je v svojem lahkovernem, zares kmetско-otroškem snu zasanjal o kmetski državi, v kateri naj kmet svobodnjak, nekakšen kmetski car Matija Gubec, piše zakone in svojo voljo. A kaj — vse to je že v zgodovini. Danes orje kmetič po obsojalskih poljih, seje, kosi, grabi in pospravlja. Na desni povzpenjajoči se griči, pokriti z vinogradi, polji, travniki, pašniki in šumami, med temi domovi kot bele zvezdice, se v rasti smejo, ko njih gospodarji v skrbah računajo o delu in prodaji v tej krizi, kaj bo, kaj bo. Slabo je, menda nič bolje, kot za časa puntov, ko je z bičem v roki vladal graščak. Še se tu in tam zasveti kak grad — kakor zimsko sonce se zdi, brez volje, brez moči. A tu živi delovni človek, ki se peha za svoj obstoj, za vsakdanji kruh, ki rešuje propadajoči dom. Zakaj zavladata je pest, ki je zaslužnjila delo, da izvleče iz živega in neživega svoj dobiček. Za fevdalstvom kapitalistični družabni red. Bivši suženj nov suženj, suženj nevidnega velekapitala, katerega otrok se danes imenuje — gospodarska kriza — — —

Kdor stopi prvič na obsotelska tla, se mu ves ta svet zazdi mrk in pust, vase zaprt, a svojevrstno lep.

Če govorimo o lepoti (ki sicer nima gospodarskega pomena) naše zemlje, ji moramo priznati raznolikost. Zato je lepa. Človek, ki je bival dalje časa na Krasu, med samim kamenjem in goličavjem, si more le težje zamisliti lepšo pokrajino, kot je naša zelena, z vsemi darovi blagoslovljena ožja domačija. Tam vse belo, kamorkoli zadrvi pogled, kamenito in puščobno, tod samo zelenje, pa bodisi da so to travniki, polja, vinogradi, gozdovi. In zemlja. Čeprav jo je malo in ima skoraj vsaka ped svojega gospodarja, je vendarle zemlja, ki je živa, ki rodi. Kraševceve, kaj je zemljino življenje. Z ljubeznijo, ki je visoka in pobožna, jo nosi po ure in ure v košku, preko hribov in grab, do svojega doma, kjer jo z negujočo roko visoko ogradi s sivim kamenjem, da mu je ne bi odnesla burja. Potem jo čuva kakor svoje oko in neguje kakor najdražjega otroka. Zemlja je zaklad, ki ga ve ceniti samo tisti, ki živi vse življenje v neprestani borbi s prirodnimi silami za vsakdanji kruh. Ne tako dober in obilen kruh, kot raste prinas, temveč kruh, ki ima brez števila sovražnikov v ostrem podnebjju, kamenitih, slabo vodečih tleh ter ostrih, divjih, vse odnašajoči burji.

Zato pa tudi ni podobna bogati in še bolj blagoslovljeni žitnici naši, Vojvodini. A kdor je prebival dalje časa na tistih nepreglednih ravninah, kjer pogledu ni mejá do vodoravnega horizonta, si zaželi nazaj v to kakor škatljico stisnjeno Slovenijo. Tam vse ravno, tu pa tam kak holmič, bogata zemlja, malo dela, mnogo žetve. Zindustrijalizirana zemlja. Vsako delo opravlja stroj. Žetev obilna in bogata. Naša zemlja je razkosana, z mnogimi jedci, bajtarska. Tam posestva in veleposestva. Naš kmetič siromak, ki nima v današnjih dneh (pa tudi v boljših časih) dostikrat niti za tobak ali sol, oni bogataš (v boljših časih), ki odhaja po končanem letnem delu na oddih v letovišče ali na morje ali na veselo potovanje. Vendar — ni je zemlje lepše kot je naša s svojimi ravninicami, griči, hribi in gorami. Od vsepovsod diha življenje raznolike prirode. Ali — ta raznolikost še ni bogastvo, lepote ne moreš jesti. Življenje našega kmetiča spremlja neprestano delo in vsakega semena ki pade spomladi v brazdo, se drži žulj. —

Takšna, z lepoto in žulji prepojena zemlja, je tudi pokrajina ob Sotli. Njive, travniki, vinogradi. Pasivna zemlja, t. j. kar pridelajo kmetje doma, ne zadostuje za domače potrebe. V mnogih slučajih morajo moko kupovati. Živinoreja je še precej razvita. Obdelovanje zemlje se vrši preprosto, ker stroji za to zemljo niso pripravi (hribi!) Nekateri imovitejši kmetje še oprijemljejo polagoma modernega obdelovanja (umetna gnojila, globoko oranje). V splošnem pa je glede tega še mnogo nazadnjaštva, ker se ljudje drže tradicije, drugič, kultura je pričela v ta predel vstopati šele zadnja leta, tretjič pa, ni prometnih zvez. Gospodarskih organizacij tod ni. Vpliv trgov, ki so nekateri tod posejani (n. pr. Šmarje pri Jelšah, Kozje, Podsreda) — v gospodarskem smislu, minimalen. Vzrok, ker se večina inteligence drži ob strani, ali z drugo besedo, ker je preveč malomeščanska. Kot gospodarsko, so ljudje tudi politično malo zavedni, brez politične vzgoje razen par izjem (Sadlarjevo). Stanovsko-kmetске zavesti malo. Kozjanski sodni okraj (s sedežem v Kozjem) je veljal za Avstro-Ogrsko kot kazenski kot. Semkaj je prihajalo bajé najslabše uradništvo (po izjavah kmetov), ki se izvenšolsko oziroma izvenuradno ni mnogo udeleževalo. Je sicer to psihološko razumljivo.

Ker treba je razumeti ljudstvo. Obsotelski človek je kakor njegova zemlja: mrk, pust, vase zaprt. Duševno skop, malo dober, nevljuden, slabo uslužen. Brez tiste tople srčne dobrote, ki tako odlikuje siromašnega Haložana ali vedrega Slovenjgoričana. Materialist v pomenu besede. Versko tradicionalno zaveden, v jedro verjen. Ali ne me pri tem opisu napačno razumeti. Hočem le poudariti, da nima srčne kulture, da je pač takšen po svojem značaju. Civilizacija, ki jo mimoidoči tu in tam opazi, vso stvar še potencira. Srčne kulture ni mogoče nikomur vcepiti, četudi mu vso znanost sveta vliješ v glavo. Srčna kultura, dobra ali slaba, gre iz roda v rod. Za vpliv je slabo sprejemljiv. Spoštuje tradicijo (ded, oče — še jaz!) Šolstvo v preteklosti ga je naučilo čitati, pisati in računati. Dasi je tod mnogo vinskih gor, alkoholik ni. Kot delavec je priden, v jedi precej skromen. Do precejšnje mere je egoist. — Vsa ta poteza je v mnogem odsev njegovega gospodarskega življenja.

Mladim tovarišem v Beričevem

Ko se razlije prva prekipevajoča zarja in vzplamti nebo v bajno močasnih pramenih, — naše sanje se vzpno vse višje in višje. Kdo premeri in stehta to našo tajno pesem samogovora?

In sokol plava na razžarjenem nebu in z bistrim očesom prodira v globine in širine. Je pogled samozavesti in ponosa.

Iz teh najlepših sanj, ki jim niti sami ne znate dovolj jasnega izraza, iz te samozavesti in plamtečega ponosa ste pričarali svoj prvi kmetski hram.

In koliko je še vaše hrepenenje in kako daleč beže vaše smeje sanje, vi kmetski sokoli, vi klicarji in kovarji nove zarje!

Pognali ste se, sproščeni, v višine, da nam boste, mladi bojovníki, klicali in izvojevali **ново pravdo**.

Naprej!

Vaš dom — naš dom,
vaša pesem — naša pesem.

Ali se zavedate nepremagljive armade, ki pojde, vse večja in večja, z vami in za vami?!

Naprej!

Iz svojih hramov, ki bo samo en hram, bomo, strnjeni v poteh in ciljnih, terjali, kar nam je od vekovkov prisodila Pravica.

Pozdrav vam, mladi tovariši, v vašem — našem prvem kmetskem hramu!

Prvi Kmetski dom v Beričevem.

K O N F E K C I J A

DRAGO GORUP & Co. Ljubljana

MIKLOŠIČEVA CESTA 16/I

nudi najnovejše in najelegantnejše **plašče, kostime, obleke** za dame, gospode in deco.

Delo naših društev

Gotna vas pri Novem mestu. Naše Društvo kmetских fantov in deklet je priredilo v nedeljo, dne 8. oktobra t. l. lepo kmetisko proslavo, in sicer razstavo sadja in grozdja kot zaključek sadnega in grozdnega tedna, katerega je organiziral g. Vrisk, kmet. ref. iz Novega mesta. Prireditve so otvorili naši tovariši in tovarišice s tem, da so se peljali z okrašenim vozom v Novo mesto in nazaj na čelu s kmetisko konjenico. Godba in veselo petje se je razlegalo naokoli in privabilo na prireditev mnogoštevilno občinstvo. Fantje in dekleta so pokazali polno razumevanje za aranžiranje sličnih prireditvev. Razstavo je otvoril ob 4. uri popoldne g. referent Vrisk, ki je pozdravil vse goste in se zahvalil vsem, ki so pri prireditvi sodelovali. Za njim je govoril predsednik Zveze tov. Kronovšek, ki je razpravljaval o potrebi naših mladinskih organizacij in navduševal mladino za nadaljnje delo. Nato je govoril še tov. Malasek, prof. Kmetijske šole na Grmu, o pripravljanju sadja za trg ter pomenu sadne trgovine v narodnem gospodarstvu. Po oficijelnem zaključku je sledila trgatav grozdja in volitev kraljice jabolka, za katero je bila izvoljena tov. Anica Brulčeva iz Gotne vasi. Volitev kraljice jabolka je novost v tem pogledu in je vzbujala veliko zanimanje.

Št. Vid nad Ljubljano. Ni še dolgo tega, odkar smo tudi pri nas ustanovili Društvo kmetских fantov in deklet. Že to zimo nameravamo prirediti več predavanj in po možnosti gospodinjski tečaj. Ker pa nimamo za

vse to danih sredstev, smo v nedeljo, dne 22. oktobra t. l., priredili prvo kmetisko zabavo s pevskimi točkami, ki se je vršila v prostorih g. Zaletela v Št. Vidu. Posetili so nas številni prijatelji, ki so omogočili, da smo prišli do primerne zneska, ki nam bo za nadaljnje delovanje nujno potreben. Obiskali so nas tudi člani in članice tovariškega Društva kmetских fantov in deklet iz Dravlj. Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Dravljje pri Ljubljani. Ustanovni občni zbor našega Društva kmetских fantov in deklet se je vršil v nedeljo, dne 22. oktobra t. l. V prijazni hiši tov. Kunaverja se je zbralo 32 fantov in deklet, katere je nagovoril tov. Ivan Brecljnik, ki je podal poročilo o sedanjem delovanju in tolmačil namen in važnost organizacije za našo kmetisko mladino. Nato so poročali še ostali funkcionarji, nakar je občni zbor soglasno sprejel društvena pravila in izvolil sledeči odbor: Lojze Kunaver, predsednik; Angela Brecljnik, podpredsednica, v odbor pa: Jože Kunčič, Mici Babnik, Franc Čarman, Kristina Jama, Alojz Berlič, Ivanka Jenko; namestniki Andrej Babnik, Marija Zanoškar, Janez Cergolj in Minka Kovač; nadzornika: Ivan Brecljnik in Anton Jenko. Po volitvah je v daljšem govoru podal smernice za nadaljnje delovanje društva delegat »Zveze« tov. Stanko Tomšič iz Ljubljane. Upamo, da bo naše novo društvo mnogo pripomoglo k napredku in procvitu naše vasi!

Šalovci pri Središču. Tudi pri nas se je začelo novo življenje. Naši fantje in dekleta so uvideli potrebo organizacije in so si ustanovili Društvo kmetских fantov in deklet. Ustanovni sestanek se je vršil v nedeljo, dne 22. oktobra t. l., v gostoljubni hiši tov. Trstenjaka v Šalovcih, kjer se je zbralo toliko fantov in deklet kakor tudi starejših, da so napolnili vse prostore. Sestanek je otvoril predsednik našega društva v Sv. Bolfenku tov. Joško Tomažič, ki je navedel potrebo za ustanovitev novega društva. Za njim je govoril predsednik »Zveze« tov. Kronovšek, ki je podrobno tolmačil namen, ki ga imajo naša društva za probujenje kmetске mladine. Vsi navzoči so bili enoglasno sklenili ustanoviti Društvo kmetских fantov in deklet. Izvolili so si pripravljalni odbor, kateremu predseduje tov. Matija Kikel. Ko so se dogovorili o bodočem delu, se je oglasila lepa narodna pesem, ki je

razgibala mlade duhove. Želimo, da bi šli fantje in dekleta z vsem razumevanjem na delo za našo kmetско stvar.

Sv. Miklavž pri Ormožu. Pri nas se je vršil v nedeljo, dne 22. oktobra t. l., mladinski sestanek v tukajšnji ljudski šoli z namenom, da se ustanovi Društvo kmetских fantov in deklet. O namenu naših društev je govoril predsednik Zveze kmetских fantov in deklet tov. Kronovšek, ki prikazal naše mladinsko gibanje kot ono silo, ki mora združiti vse kmetске fante in dekleta v enotno organizacijo. Vsi navzoči so se izjavili za ustanovitev društva in si takoj osnovali pripravljalni odbor, ki bo izvedel organizacijo. Za predsednika je bil izvoljen tov. Stanko Rajh iz Slančeve vasi. Kljub temu, da smo precej osamljeni, je upati, da se bo tudi Sv. Miklavž oživel, kar je nujno želeli in vse to tudi trdno pričakujemo od naših fantov in deklet.

Za gospodarski napredek naše vasi

Kdor opazuje delo naše mlade kmetске generacije, mora z zadoščanjem ugotoviti, da se temeljito razlikuje od one, ki je zrastle in dozorela pred vojno. Ta sprememba se je izvršila povsod na boljše, tako da se nam za bodočnost ni prav nič bati svoje mladine. Predvsem se razlikuje današnja kmetška mladina od prejšnje po svoji agilnosti in stvarnosti. Ona ne skrbi samo za svojo osebno, neposredno korist, temveč se v polni meri zaveda važnosti javnega življenja tako za celoto kakor za posameznika. In kar je treba še posebej poudariti, naša mladina se zaveda, da mora sama graditi in ustvarjati, če hoče kaj biti in kaj imeti.

To spoznanje in pa volja, po tem spoznanju uravnati tudi svoje življenje in svoje delo, postavlja našo kmetско mladino med ustvarjajoče činitelje našega naroda.

Zadnja seja ljubljanskega pododbora Zveze kmetских fantov in deklet je bila pravi gospodarski posvet naših mladih. Nič niso oklevali, ko so se jim pri proučevanju gospodarskih razmer naše vasi pokazale težke, skoro nepremagljive naloge in ovire. Resno, kakor se mladim gospodarjem spodobi, so ugotavljali svoje dobre in slabe stvari, dobro precenjevali svoje moči in sredstva in prišli končno do zaključka, da je edina rešitev naše vasi v nas samih. In izdelali so si svoj gospodarski program, ki ga morajo izvesti v letu 1934.

Osnovna misel tega programa je, dvigniti kmetijsko-strokovno izobrazbo vseh kmetovalcev, tudi onih, ki iz kakršnihkoli razlogov ne morejo posečati kmetijskih šol; v ta namen se poslužiti vseh do sedaj že uporabljenih sredstev, glavno skrb pa posvetiti pri nas še nepoznanim praktičnim

natečajem, kakor jih imajo na Danskem, Poljskem in drugod. Ta praktična šola, ki se bo vršila pod skupnim vodstvom in po smotrenem načrtu, bo imela svoje učne prostore bodisi v hlevu, bodisi na polju ali vrtu vsakega posameznega udeleženca, torej tam, kjer vsak dan to delo res vrši: v svojem podnebjju, na svojem posestvu, na svoji živini itd. Je to velika prednost pred teoretičnimi predavanji in v nekaterih pogledih še celo pred praktično šolo izven domačega kraja.

Ta način kmetijske izobrazbe pa ima za udeleženca še mnogo drugih prednosti: obenem z izobraževanjem osebe izboljšuje tudi njegovo kmetijo; preizkušujejo, katera semena najbolj uspevajo na njegovem lastnem gospodarstvu, katera gnojila najbolj odgovarjajo njegovi zemlji in posameznim rastlinam na njej, katere domače živali so mu najbolj donosne itd. V teh natečajih se uči tudi zanj in za njegove krajevne razmere najprikladnejšega načina vnovčevanja svojih pridelkov in vsega, kar je s tem vnovčevanjem v zvezi. Zlasti bo

tako smotreno upravljano skupno gospodarsko delo cele vasi in celega okrožja mnogo pripomoglo k tipizaciji producirane blaga, kar bo samo olajševalo njegovo vnovčevanje. In še eno odliko tega skupnega gospodarskega dela naših mladih bi tu podčrtali: naši mladi bodo pri tem delu složno drug drugega podpirali z nasvetom in dejanji in tako ustvarjali ono, kar naši vasi dandanes tako zelo primanjkuje: medsebojno slogo, združeno pomoč in v vasi prepotrben mir.

Ta svoj program, o katerem smo tu spregovorili samo na splošno, ki pa so ga naši mladi izdelali že v podrobnostih, začnejo izvajati takoj po novem letu. Najprej teoretična predavanja, potrebna za posamezne natečaje, s spomladjo pa praktično delo. Mi se bomo k temu delu še ponovno vrnili, za danes sporočamo naši mladini samo svojo iskreno željo: Okleni se svojega gospodarskega udejstvovanja z ljubeznijo in z vsem svojim mladostnim navdušenjem, sadove tega dela boš uživala celo svoje življenje!

Pregled po slovanskem kmetskem svetu

Iz Zveze slovanske kmetske mladine.

V Zvezi slovanske kmetske mladine so včlanjene organizacije kmetske mladine: bolgarska, češkoslovaška, jugoslovanska, poljska in lužiskosrbska kot redne članice. Poleg teh rednih članic je še nekoliko izrednih. Ena izmed najvažnejših nalog, ki jih vrši Zveza, je pripravljane možnosti za medsebojno spoznavanje in proučevanje razmer v sorodnih državah. V ta namen prireja Zveza večtedenske tečaje, ki se vršijo enkrat v tej, drugič v drugi državi. Stalna institucija naše Zveze pa je postalo izmenjavanje praktikantov (praktikantk) na vzornih posestvih. Že leta 1924 smo se te ugodnosti poslužili tudi mi Slovenci. Tedaj sta odpotovala v prakso na Češko tovariša Brecljnik

in Janhar. Na žalost smo pozneje le prevečkrat pustili to priložnost neizkoriščeno. Da bi ne bilo tako tudi prihodnje leto, zato hočemo na to že danes opozoriti naše tovariše, ki bi se zanimali za kmetijsko prakso v tujini.

Praktikant, ki ga pošlje Zveza kmetskih fantov in deklet bodisi na Češko, bodisi na Poljsko, bo tam do deljen večjemu in vzornemu kmetovalcu, ki ga bo sprejel kot družinskega člana. Delal bo na njegovem posestvu, kakor delajo gospodarjevi sinovi, z njimi bo pri mizi in podobno. Za svoje delo sicer ne prejema nobene plačila, pa tudi ničesar ne plača. Praktikant si mora torej preskrbeti potni list in pa denar za pot tja in nazaj. Škodi seveda ne, če ima kak

groš za nedeljo tudi s seboj, vendar to ni neobhodno potrebno. S seboj mora vzeti primerno perilo, obleko in obutev.

Praksa traja od pomladi do jeseni. Praktikant ne spozna samo načina kmetovanja, temveč tudi vse javno življenje tamkajšnjega prebivalstva: gospodarske, strokovne in kulturne organizacije, skratka: človek spozna svet, kar mu more v življenju neizmerno koristiti.

Zato odločno svetujemo našim tovarišem, ki bi bili pripravljeni odpotovat prihodnje leto na prakso v tujino, da se pravočasno priglasijo Zvezi kmetijskih fantov in deklet ter navedejo točno vse svoje osebne podatke.

Na drugi strani pa je naša naloga, da tudi mi sprejmemo nekoliko praktikantov iz onih držav, v katere pošljemo svoje. V poštevi prihajajo seveda le večja in vzorno urejena posestva. Kar velja za našega praktikanta v tujini, to velja za tujega praktikanta pri nas. Sprejet mora biti kot član družine, za svoje delo prejema hrano in stanovanje, drugega nič. Taki praktikanti, ki jih pošiljajo v tujino bratske organizacije iz Češkoslovaške, Poljske ali Bolgarije, so navadno absolventi nižje, neredko pa tudi absolventi srednje kmetijske šole, imajo že prakso doma in so zato

ne samo delavne, temveč tudi izkušene delovne sile.

Ker naša Zveza vse do letos še ni sprejela nobenega praktikanta iz druge države v naše kraje, je naša dolžnost, da vsaj prihodnje leto to storimo. Zato prosimo, naj bi naši tovariši pomagali dobiti vsaj par takih vzornih kmetij, ki bi bile voljne sprejeti po enega praktikanta k sebi pod pogoji, ki smo jih v teh vrsticah na kratko označili. Eventuelna sporočila je nasloviti na Zvezo kmetijskih fantov in deklet, zunanje-politični odsek.

Naš pravi domači izdelek

Ljuba Minka!

Ker imam ravno čas, Ti takoj odgovorjam. — Hvala Ti za pismo! — Čudim se Tvoji tožbi, da si v skrbeh, kako naj postrežeš gostu, ki Ti nepričakovano pride v hišo. Pri taki hiši, kot je Vaša, se mi zdi ta tožba

neumestna. V jedilni shrambi imaš vsega v izobilju — pa tožiš! Evo Ti par nasvetov, da si boš vedela pomagati:

Če ti pride gost dopoldne, mu postreži z mrzlo svinjino in domačim kruhom, ali pa ponudiš sir s smetano, kar bo posebno mestnemu človeku teknilo, ker dobi to domačo jed malokdaj na mizo. No in tudi kmetijski človek se je ne bo branil. — Mišlim, da mi tukaj ni treba poudarjati, da mora biti miza čedno pogrnjena. Saj pri Vas imate vedno prt na

mizi, okrašen z našimi narodnimi motivi — pridnost Tvojih rok. Za južino ni potrebno, da pregrneš belega — pusti kar onega, ki je že na mizi, seveda če je čeden. Pač pa moraš pregrniti z belim za kosilo. — Če Ti pride gost nepričakovano tik pred obedom — ne smeš zato izgubiti glave. Če še ni prepozno, napravi kako močnato jed (omlete ali kak naraštek), ostalo pa pusti, kakor je. Vsak pameten človek ve, da gospodinja ne zna delati čudežev in napraviti v pol ure pojedine. Zadovoljil se bo s preprostim obedom.

No in če pride gost popoldne za južino, je stvar popolnoma enostavna: kava, kruh in surovo maslo; ali pa kislo mleko. Mleko ponudiš v majhnih skledicah. Seveda mu ne smeš odvzeti nič smetane. Za večerjo pa kar imaš: svinjino, kumarce, solato, jajčnik itd. Tukaj pride v poštev vse, kar premore jedilna shram-

ba. Glavno pravilo pa Ti bodi: prijazno sprejmi vsakega gosta, okusno pogrni mizo, tečno in snažno pripravi vse jedi. Če boš izpolnjevala te tri pravila, bo vsakdo rad Tvoj gost.

V nadi, da Ti pridejo Ti nasveti prav, Te prisrčno pozdravlja

Tvoja Špelca.

**Zavesa posteljna pregri-
njala, namizne prte, prtice itd.**

krasno vezene in po nizkih cenah
dobite pri

Matek & Mikeš
Ljubljana

poleg hotela Štrukelj

Vezenje in šivanje oprem za ne-
veste, monogrami, gumbnice.

Entlanje, ažuriranje, predtiskanje.

**Velika izbira predtiska-
nih ženskih ročnih del**

Iz

dijalskih vrst

Zanimiv občni zbor

Od jeseni leta 1923. deluje v Ljubljani »Gruda«, gospodarska dijaška zadruga, registrovana zadruga z omejeno zavezo. 28. X. t. l. je imela svoj občni zbor. Že ime zadruge pove, da je vzklikla iz potrebe in želje, zbirati, podpirati in usmerjati dijaštvo, ki prihaja iz kmetijskih hiš. V združnih pravilih je namen zadruge označen tako, da hoče izboljšati razmere svojih članov v gospodarskem oziru s tem, da jih:

1. prehranjuje v skupnih jedilnicah,

2. nabavlja svojim članom oblačilne predmete, knjige in druge učne pripomočke,

3. daje svojim članom posojila,

4. pospešuje med svojimi člani poglobitev združne misli potom strokovnega pouka, predavanj, poučnih izletov in vseh drugih sredstev, ki služijo za povzdigo združništva.

Zadruga šteje 51 članov, deloma dijakov, deloma pospeševateljev združnega smotra. Gospodarsko je zadruga še zelo šibka. Po pravkar odobrenem računskem zaključku znašajo članski deleži Din 1450.—, rezerva Din 16.045.—, prirastek premoženja v poslovnem letu 1932/33 Din 2109. Od tega združnega premoženja je Din 2454.— naloženega, Din 500.— je v deležih Zveze slovenskih zadrug, kjer je »Gruda« včlanjena, 16.650 Din je porazdeljenih v 15 posojil.

Zanimiva je razlika med posojili pri običajnih kreditnih zadrugah in med posojili »Grude«, ki posoja sa-

mo dijakom. Posojilo je za čas študija in eno leto po nastopu službe brezobrestno. Vrniti se ga mora pet let potem, ko nastopi obveznost odplačila. Več kot 10% dohodkov se ne sme terjati od tistega, ki plačuje redno obroke, v nasprotnem slučaju se izterja brez omejitve.

Radi nizkih začetniških plač so z rednim vračanjem težkoče, a kljub temu bo zadruga ostala na tem stališču, da se sredstva obnavljajo in da vsak čuti odgovornost pri uporabi

denarja. Studij je vprašanje bodoče eksistence. Kdor se odloči za blagodat, ki si jih iz njega obeta, mora prevzeti tudi vsa bremena, ki so s tem v zvezi. Zadruga naj mu jih olajšuje in omogoča.

V ostalih smereh svojega programa se »Gruda« še ni udeleževala, ne bo pa svojega cilja opustila. Zlasti pospeševanju združnega gibanja bo načelstvo posvečalo večjo pozornost in bo v ta namen naprosilo za gostoljubje tudi v Vašem listu. Š. A.

Vprašanja in odgovori

Vprašanja in odgovori

Uredništvo je sklenilo uvesti novo rubriko, v kateri bo odgovarjalo na vprašanja svojih naročnikov. Često želi ta ali oni dobiti točen, jase in seveda tudi pravilen odgovor na razna vprašanja, vendar ne ve, kam naj se obrne. Tej želji in potrebi hoče ustreči Grudino uredništvo. Vsak naročnik »Grude« ima pravico staviti vprašanja iz katerekoli panoge ali stroke, uredništvo pa se pobriga, da dobi strokovnjaka, ki bo dal potrebno pojasnilo. Kot že omenjeno, se vprašanje lahko nanaša na katerokoli zadevo, n. pr. na kmetijstvo, zdravstvo itd. Vprašanja oz. odgovori, ki utegnejo zanimati širši krog, bodo priobčeni v »Grudi«, odgovore pa, ki so bolj osebne značaja, dobe vsi vpraševalci pismeno.

Pravico posluževati se te ugodnosti imajo samo »Grudini« naročniki in seveda samo plačujoči; velja pač načelo, da sme terjati pravice le oni, ki izpolnjuje svoje dolžnosti. Dolž-

nost naročnika pa je, da v redu in pravočasno poravnava naročnino, ki je itak malenkostna.

Kdor želi imeti odgovor na stavljeno vprašanje, naj se pismeno obrne na »Grudino« uredništvo, pojasni na kratko in jasno vso zadevo ter priloži znamko za 1.50 Din za odgovor.

Upamo, da smo z uvedbo te rubrike, ustregli željam naročnikov in tesneje povezali list s svojimi čitatelji, stvar naročnikov pa je, da se pridno poslužujejo te ugodnosti in s tem omogočijo in uresničijo željo uredništva — pomagati in koristiti svojim čitateljem. Uredništvo.

Lojze A. — Beričevo: Kako je s kitajskim načinom pridelovanja žita pri nas in ali se ta način rentira?

Na to vprašanje je odgovoril naš priznani strokovnjak, tov. inž. Zapolnik in radi obširnosti odgovora prinašamo njegova izvajanja na drugem mestu kot članek.

Ali veš?

Še drugo novost uvaža uredništvo s to številko! V tej rubriki bo uredništvo prinašalo najrazličnejša vprašanja, tako iz kmetijstva, zadržarstva, zdravstva, prava, zgodovine, zemljepisja, politike itd., skratka iz vseh panog. Pravilne odgovore pri-

nese »Gruda« v naslednji številki po objavi vprašanj. Čitatelji bodo na ta način lahko spoznali ali so sami našli pravilen odgovor. Namen te novosti je pripraviti naše čitatelje, da sami razmišljajo in iščejo pravilne odgovore in s tem — ker bodo vpra-

šanja samo poučna — spopolnjujejo mimogrede in na lahek način svojo izobrazbo.

1. Katere goveje pasme so predpisane za dravsko banovino?

2. Kaj imenujemo umetno travišče?

3. Kaj je parlamentarizem?

4. Kaj se zgodi z imovino zapustnika, ki je umrl brez oporoke (testamenta)?

5. Kdaj je bil slovenski kmet tako teptan, da je v puntu videl edini način uspešne obrambe svojih pravic.

Razno

Odnosaji med Jugoslovani in Bolgari se boljšajo. Pred nedavnim se je v Beogradu osnoval jugoslov.-bolgarski klub, ki si je stavil cilj, delati z vsemi silami na zblizanju med obema državama; slična organizacija se je ustanovila tudi v Sofiji. Z veseljem pozdravljamo ta preokret v odnosajih med obema južnoslovanskima državama z željo, da bi skoraj prišlo do res bratskega sožitja, saj je kmetiška mladina vedno odločno zastopala stališče, da sta bratski sporazum in enotni nastop vseh južnih Slovanov neobhodno potrebna. D.

Dr. Ivan Dečko. Dne 3. novembra t. l. je poteklo petindvajset let, odkar je umrl dr. Ivan Dečko. Težke boje je moral prestati naš narodni živelj na južnem štajerskem. Vse sile so napeli Nemci, da bi potujčili naše kraje in s tem uresničili svoj tisočletni sen — most do našega Jadrana. Težak je bil boj, ker sta si stala nasproti bojevnika z neenakim orožjem, na eni strani Nemec, ki je imel na svoji strani vse, šolo, urade, trgovino in zlasti oblast, na drugi strani pa Slovenec, ki s takimi sredstvi ni razpolagal, ki je branil svoje — takorekoč — z golo roko, zato pa tem bolj žilavo.

Naša sreča je pa bila, da smo imeli takrat kremenite može, ki so spretno in razumno vodili našo politiko. In tak voditelj je bil dr. Ivan Dečko! Predobro je spoznal, da se z lepo domnežimi besedami ne rešujejo ogroženi narodni interesi, marveč je treba trdega podrobnega dela; spoznal je zlasti, da je treba okrepiti in osamo-

svojiti gospodarsko naše ljudstvo in ga tako usposobiti za narodno borbo. Dr. Dečko je zastavil svoje sile povsod, kjer so bile potrebne, v politiki, združništvu, gospodarstvu, prosveti itd. In plodove njegovega uspešnega dela vidimo danes zlasti v naši lepi štajerski. Sveta dolžnost naša je, da se ga spominjamo s hvaležnostjo. D.

Letošnje izdanje Kmetijske Maticice.

Devetič pošilja letos naša edina kmetijska književna družba svoj vsakoletni dar slovenskemu kmetu; devetič ga pričakuje naša kmetiška hiša, da sprejme vase svojega najboljšega prijatelja in učitelja: dobro kmetiško knjigo.

Odveč bi bilo izgubljati besede s priporočanjem Kmetijske Maticice. Ugotovimo naj na tem mestu samo to, da je dobra in cenena strokovna knjiga potrebna našemu kmetu, kakor lačnemu kos kruha. Čim težji so časi, tem več znanja in izkustev zahtevajo od kmetškega gospodarja, če hoče obvarovati svoje gospodarstvo izgub in propada. Tako znanje pa prejema človek celo življenje iz dobrih knjig, kakršne izdaja za našega kmetovalca edino Kmetijska Matica.

Tudi letos prejmejo člani Kmetijske Maticice za običajno članarino 20 Din (s poštnino 24 Din) štiri lepe in koristne knjige:

1. Veliki koledar Kmetijske Maticice za leto 1934.

2. Dr. J. Kunc: Veterinarska higijena.

3. Miloš Štibler: Združništvo, III. del.

4. Dr. P. Brežnik: Klic Gorjancev, povest.

Kdor se še ni priglasil za člana in plačal letno članarino, naj to nemudoma stori bodisi pri domačem po-verjeniku Kmetijske Matice, če pa tega ni, neposredno pri upravi Kmetijske Matice v Ljubljani, Kolodvorska ulica 7.

20-letnica smrti češkega kmetijskega apostola.

8. novembra t. l. so se spominjali češkoslovaški kmetje smrti svojega probuditelja in velikega učitelja kmetijske misli Alfonza Štjastnega, začetnika češkega kmetijskega pokreta. Ob njegovi krsti je spregovoril pred 20 leti Anton Švehla besede: »Stojimo danes ob krsti moža, ki se je pojavil kot sejalec, da bi zasejal v zemljo seme, iz katerega naj zraste nova žetev.« Da je bila ta žetev bogata, prča danes, po 20 letih, češkoslovaško podeželje, ki je med vsemi kmetijskimi pokreti doseglo najlepše uspehe tako na političnem, kakor tudi gospodarskem in kulturnem polju. Velik je bil Alfonz Štjastny, a našel je tudi velike naslednike! Čast njegovemu spominu! St.

Vincenc Witos v emigraciji.

Predsednik poljske kmetijske stranke Vincenc Witos in z njim še devedetero drugih voditeljev kmetijskega pokreta na Poljskem je bilo obsojenih na večletno ječo, ker so vztrajali pri svoji kmetijski misli in odločno branili interese kmetijskega stanu. Da se umakne nadaljnemu preganjanju, je predsednik Witos pred kratkim zapustil Poljsko, katero je v njenih najtežjih razmerah vodil kot ministrski predsednik, in se zatekel na Češkoslovaško, kjer bo izdajal poljski emigrantski časopis in pisal svoje spomine, ki bodo prava zgodovina kmetijskih borb na Poljskem po svetovni vojni.

Že itak težko prizadete poljske kmete je s tem zadel še hujši udarec. Toda oni ne klonejo! Težke pri-

like so združile v prejšnjih letih politično razdvojene v trdno celoto, zlasti odločna in borbena pa je poljska kmetijska mladina, organizirana v Związku Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej. V borbi in v delu pričakuje poljski kmet svoje in svojega naroda vstajenje. St.

Kalvarija bolgarskega kmetijskega pokreta.

Letos je poteklo 10 let, odkar je bil z zverinskim nasiljem strmoglavljen v Bolgariji režim velikega Aleksandra Stambolijskega, on sam in z njim vred mnogi njegovi najboljši sodelavci umorjeni, ter uvedena krvava strahovlada Cankova. 20.000 kmetov je položilo tedaj svoje dragoceno življenje na oltar kmetijskih pravic, številni voditelji so rešili svoje življenje z begom v inozemstvo. Cankov režim je nato nasledil režim Ljapčeva, ki pa se v svojem bistvu ni prav nič razlikoval od prvega. Razvoj razmer je končno prisilil oba, da sta se umaknila. Pri volitvah je z veliko večino zmagala opozicija, v kateri so tvorili najmočnejšo skupino bolgarski »kmetijci«, za njimi pa narodni demokrati. Ta opozicija je nato prevzela vladno, ki ji še danes načeluje Mušanov (demokrat), v vladi pa sede tudi trije kmetijski ministri. Delo te kompromisne vlade pa je kmalu prepričalo del bolgarskega kmetijskega ljudstva, ki je imelo še dobro v spominu vladno pokojnega Stambolijskega, da ta vlada ne dela tako, kakor zahtevajo interesi bolgarskega kmetijskega naroda. Ker so njihovi ministri v vladi vztrajali pri svojem delu, se je osnovala opozicijska kmetijska stranka, ki pa za enkrat še ni imela v parlamentu nobene zastopnika. Ko so se pa v začetku tekočega leta vrnili po skoro desetletnem begunstvu v domovino voditelji emigrantov, med njimi najožji sodelavci Stambolijskega, Obrov, Todorov, Atanasov in Stojanov, in se pridružili opozicijski kmetijski stranki, se je tudi bolgarski kmetijski

narod v vedno večjih množicah pričel priključevati tej skupini. Vse to ni po volji niti vladajoči skupini kmetijcev, še manj pa seveda onim, ki so pred 10 leti izvršili krvavi prevrat. Videč, da teh valov kmetijskega pokreta ne bodo mogli drugače zaustaviti, so sklenili ponoviti metode iz leta 1923. »Ubij pastirja in ovce se bodo razkropile!« pravi narodna pri-slovica, po kateri se ravna v Bol-gariji nasprotniki kmetijskega pokreta. In začeli so svoj načrt izvajati. Ko sta 1. novembra imela Kosta To-dorov in Nedeljko Atanasov veliko kmetijsko zborovanje v Lomu, so jih nasprotniki napadli z orožjem, da bi ju ubili. Policija pa je ščitila napa-dalce mesto napadene. Oba sta zado-bila težje poškodbe, vendar sta si k sreči rešila življenje. Kalvarija bol-garskega naroda se nadaljuje... St.

Novo kmetijsko dedno pravo v Nemčiji.

Kmetijska politika nove Nemčije stoji pod silnim vplivom novega agrarnega ideologa »tretjega česar-stva«, R. Valterja Darréja, ki je danes državni minister za kmetijstvo in prehrano. Že leta 1929. je napisal knjigo: »Das Bauerntum als Lebens-quelle der nordischen Rasse« (Kmet-stvo kot življenjski izvor nordijskega plemena). V tej knjigi je raz-vil svojo novo teorijo, izraženo z ges-lom, ki je danes v Nemčiji zelo raz-širjeno: »Blut und Boden« (Kri in zemlja). Po njegovem naziranju je kmetstvo temelj nordijskih narodov. Toda kmetstvo je bilo kmalu — že v svoji prvotni obliki — zapostavlje-no in tlačeno z zanemarjenjem misli »Blut und Boden«, obvladano od li-beralizma in skapitalizirano. Gruda je postala blago. Darré dela razliko med kmetom in poljedelcem: Kmet je oni, ki obdeluje zemljo, na kateri najde svojo eksistenco (Lebensun-terhalt) v notranji združitvi krvi in zemlje (na osnovi tradicije); polje-

delec pa je oni, ki obdeluje zemljo, na kateri najde sredstva za dobiček. Ideologiji nemškega narodnega so-cializma je to pojmovanje kmetstva odgovarjalo še iz drugih razlogov: mesta, prepuščena sama sebi, bi iz-umrla, medtem ko dežela populacij-sko raste. Prebivalstvo podeželja se mora razmnoževati, da raste ves na-rod. Kmet je dobil v nacionalnosoci-alistični državi nalogo, zagotoviti na-rodu vir stalnega osveževanja krvi ter prehrane. Ohranitev rase je ne-mogoča brez silnega, življenja pol-nega kmetstva. Kmetijske žene mora-jo zopet gledati svoj ideal v možu in v materinstvu, nikakor pa ne v za-bavah, plesu in v pretiranem sportu. Populacijske razmere v Nemčiji so danes nezdrave iz dveh razlogov: 1. Vsak tretji prebivalec živi v mestu in 2. celokupni populacijski prirastek se je v poslednjih letih zmanjšal. »Z narodno biološkega gledišča ter iz državno političnih razlogov moramo predvsem podpirati in jačati razvojni temelj kmetijskega prebivalstva v in-teresu vsega naroda«, piše nacional-no socialistični list »Bauernstand«.

Te naloge mora v glavnem izpol-njevati novi nemški kmetijski dedni zakon (Das bäuerliche Erbhofrecht) z dne 15. maja 1933, ki je stopil v veljavo s 1. junijem 1933. V moti-vih še pravi: Nedotakljiva vezanost krvi in zemlje je neobhodni pogoj za zdravo življenje naroda. V zgodovini nemškega kmetstva je bila ta pred-postavka izpolnjena, kmetijski grunt predan vedno edinemu dediču in tako ohranjen v celoti. Šele z uve-ljavljanjem tujih vplivov se je ta običaj uničil in nemška zemlja se je razkosavala, a kljub temu se je v mnogih krajih ohranila do danes (Westfalsko). Glavne osnove tega zakona so: nerazdeljivost, neodsvoj-ljivost in nezadolžljivost. Kmetijski grunt se sme izročati samo enemu otroku (Der Bauer hat nur ein Kind) (Kmet ima samo enega otroka). So-dediče se mora vzgojiti, dokler ne

postanejo gospodarsko samostojni. Obseg dednega posestva ni določen, mora pa biti tak, da more vsaj preživljati rodbino, biti pa sme samo tako velik, da se posestvo lahko upravlja samo iz enega središča brez pristav. Dedna kmetija mora biti vpisana v knjigo dednih kmetij, kakršno vodi vsaka občina. Dovoljenje k spremembi zemlje (prodaji, razdelitvi itd.) more dati samo posebno dedščinsko sodišče. Kmet more prenesti svoje posestvo tudi z oporoko; paragrafi 7 — 25 urejujejo dedno nasledstvo. Ostalim otrokom mora biti dana možnost, da se vrnejo na dom za prehodno dobo, ko bi ne uspeli v svojem novem poklicu. Pri prodaji kmetije imajo sorodniki predkupno pravico. Paragrafi 29 do 38 določajo dedščinske urade in njihove naloge. Pri vsakem sodišču se ustanovi dedščinsko sodišče, ki ga sestavljajo predsednik in dva kmeta kot prisednika.

V zemljiških knjigah mora biti za beležena meja zadolžljivosti, ki jo določi dedščinsko sodišče na podlagi vrednosti donosa. Namen zakona najlepše osvetljuje zadnji paragraf: Kmetije čuvati pred zadolževanjem in razkosavanjem ter ohraniti jih v stalnem nasledstvu rodbine, v roki svobodnega kmeta. Obenem hoče zakon pripomoči do zdrave razdelitve velikostnih skupin kmetijskih gospodarstev. Veliko število življenja zmognih malih in srednjih kmetij, po možnosti enakomerno porazdeljenih po vsej državi, je za ohranitev naroda in države nepogrešljiva zahteva.

Ali ni tudi pri nas nujno potreben zakon, ki bi preprečil popolno propast in razkosanje naših kmetijskih posestev? St.

450 let od rojstva Martina Lutra

450 let je poteklo 10. novembra, odkar se je rodil znani nemški reformator Martin Luther, doma iz Eislebena. Prej malo poznan, proslavil se je, ko je nastopil proti propovedi o odpustkih od strani dominikanca Tetzela iz Lipskega, proti kateremu

je leta 1517. napisal 95 tez, namenjenih za javno razpravljanje, ter jih nabil na vratih virtemberske cerkve. Ustanovil je novo vero, ki se imenuje po njem luteranska. Njegove nauke je širil pri nas slovenski reformator Primož Trubar s svojimi privrženci, a protireformacija je njihovo delo popolnoma zatrla. Vendar se imamo Slovenci baš njim zahvaliti, da smo dobili prvo slovensko knjigo. Zato tvori doba reformacije v slovenski zgodovini in posebej še na književnem polju važen mejnik, zato se te obletnice tudi mi spominjamo. St.

Združene države ameriške za zmanjšanje posevne ploskve koruze in za omejitev prašičjereje.

Vlada Združenih držav severoameriških je dovolila kredit 350 milijonov dolarjev (okrog 16 milijard dinarjev) za izplačevanje odškodnin onim malim kmetovalcem, ki se zavežejo zmanjšati posevno ploskev koruze ali omejiti svojo prašičjo rejo. Na ta način nameravajo doseči, da se bo zmanjšala posevna ploskev koruze za 5 do 8 milijonov ha, a prašičja reja naj bi nazadovala za 10 do 20 milijonov živali. Že ponovno smo čitali o ogromnih množinah žita, ki so ga zažgali, ali o nič manjših množinah kave, ki so jo zmetali v morje, samo da vzdržijo blagu ceno. Vse to so ukrepi, ki naj bi izboljšali težko gospodarsko stanje kmetovalca v sedanjí krizi, proti kateri se tudi mi borimo, čeprav z drugačnimi sredstvi. St.

Pred stavko 2 milijonov farmarjev.

Kmetijska kriza se je pojavila najprej v Ameriki, kjer še danes tlači ameriško kmetijstvo. Ker si farmarji ne znajo drugače pomagati, so sedaj sklenili, da stopijo v stavko. Stavkovna organizacija, ki šteje okrog 2 milijona članov in je razširjena na 36 ameriških držav, organizira stavkovne čete, broječe po 100 do 1000 ljudi, od katerih gre vsaka v

eno izmed ameriških držav z nalogo, tam organizirati stavko vseh farmerjev. Izdali so proglas »gospodarskega boja«, v katerem pozivajo vse farmerje, naj ne prodajajo žita, živine, mleka, jajc in drugih kmetijskih proizvodov vse dotlej, dokler ne bodo dosegle njihove cene vsaj višine pridelovalnih stroškov. — Borba za cene kmetijskih proizvodov ni pri nas nič manj potrebna, kakor v Ameriki. Razlika je samo ta, da je naš kmet neorganiziran in nesložen, zato v tej borbi še mnogo manj uspeva, kakor njegovi tovariši v drugih, naprednejših državah. Zlasti pa še pogrešamo njegovo stanovsko zastopstvo — kmetijsko zbornico! St.

Listnica uredništva

Redakcijo te dvojne številke smo zaključili že 10. novembra, vendar list radi tehničnih ovir ni popreje izšel. Mnogo materiala smo morali zopet odložiti, kar naj nam ne zamerijo cenjeni sotrudniki. Tudi uredništvo pri najboljši volji ne more vsem ustreči, ker je obseg »Grude« zelo omejen.

Tudi še nismo preboleli »krize prevzema«, to se pravi, da v tem kratkem času od prevzema poslova pa do zaključka redakcije te številke nismo utegnili pregledati ves material, ki ga nam je zapustil prejšnji tov. urednik. Prosimo nekoliko potrpljenja, ker je uredništvo preobloženo z delom, saj mora oziroma je moralo v 3 mesecih izdati pet števil.

Prihodnja, zadnja številka izide pred prazniki.

Joško R — p, Leskovec pri Krškem. Prinesemo drugič! Pogrešamo poročila o društvenemu delu! Oglasi se še kaj!

Štedite s kurjavo.

Praktična kuhinjska novost!

Domač izdelek!

Jugoslovanski patent prijavljen!

Sted-Regulator

v obliki štedilniške
plošče in obročev

Vam omogoča praktično kuhanje, prištedi 50% na kurivu in povišuje za 40% na toploti ter pospešuje za 40% kuho, a glavno je, da Vam ne onesnaži posodo, in jo ohrani čisto. Sted-Regulatorja se dobi v vseh boljših železnih trgovinah po enaki ceni.

Sted-Regulator se prilagodi vsakemu štedilniku.

Franjo H — t, Veržej. Hvala za poslano. Na stvar samo se še povrnemo.

A. P — k, Polje. Prosimo za nadaljevanje, ker je stvar dobra in so nam taki sestavki zelo dobrodošli.

I. P — č, Zg. Dolina. Pozdravljamo Vas kot starega znanca, sodelavca in prosimo, da se česteje oglašate. Sporočite svoj sedanjí naslov, da se podrobneje pomenimo.

Fr. Lj — č, Dolina. »V jeseni« je vsebinsko boljša kot »Vasovalec«; žal prve pesmi sedaj ne moremo več priobčiti, ker smo že v zimi. Pošljite še kaj!

A. P — k. Snov ni srečno izbrana, tudi rime nekoliko pešajo. S tem pa seveda ni rečeno, da bi kakšna druga pesem ne bila dobra. Poizkusi z drugo in jo pošlji. Sporoči tudi svoj naslov, da se pomenimo.

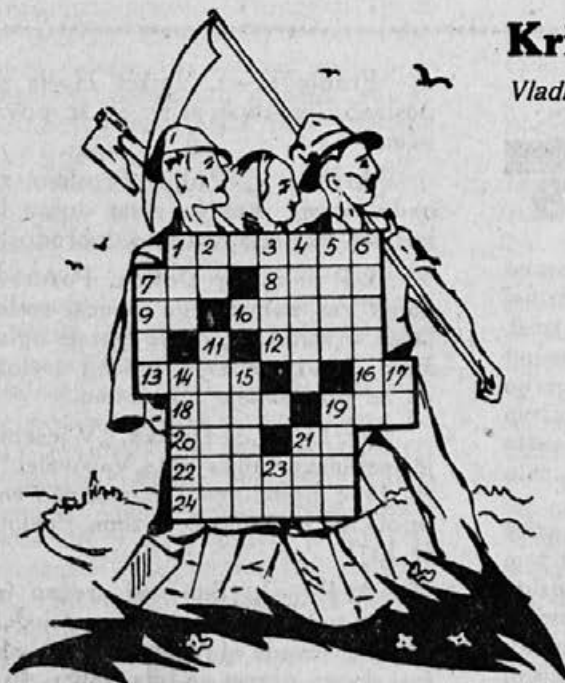
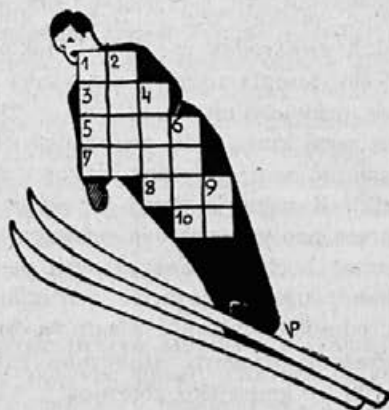
Kamnoseštvo Alojzij Vodnik Ljubljana, Kolodvorska odprodaja radi velike zaloge nagrobne spomenike pod izredno ugodnimi plačilnimi pogoji tudi na hranilne knjižice.

Križanka „Smučar“

(Vladimir Puc)

Navpično: 1. kratica za „Jugoslovanski zimsko-sportni savez“, 2. slovanski kralj (628—658), 4. pristanišče, 6. narodi ples, 9. veznik.

Vodoravno: 1. kratica društva za obrambo Jadrana, 3. lep, 5. smučarski pozdrav, 7. sokol (srbohrvatsko) 8. veznik, 10. osebni zaimsek (8 oseba ednine).

Križanka

Vladimir Puc

Navpično:

1. kanon,
2. skrajni del zemlje, segajoč na morje,
3. lakota,
4. srbski car (knez), ki je padel v bitki na Kosovem,
5. mesto ob Donu v Rusiji,
6. Finžgarjeva igra v treh dejanjih,
7. Gora v Karavankah,
11. mesto pri Splitu v rimski dobi (da- našnji Solin),
14. vojno obvezen podložnik,
15. popust pri ceni,
17. igralna karta,
19. na sebe,
21. del tedna,
23. nikalnica.

Vodoravno:

1. gora v jugoslovenskih Alpah,
7. triglavsko dolina,
8. vas na progi Ljubljana-Zidani most,
9. pesnitev,
10. gora v Julijskih Alpah,
12. danes,
13. Ober,

16. osebni zaimsek,
18. Bog (turški)
19. osebni zaimsek,
20. del zobovja,
21. veznik,
22. sadež tropske Amerike,
24. kraj v Švici, kjer so našli mostišče iz 2. železne dobe (500 l. pr. Kr. — 1000 l. po Kr.)

Iz upravnništva!

Ustavili smo Grudo onim, ki niso do sedaj nakazali naročnine ali drugače sporočili, da so zanesljivi plačniki. **Kdor bo naknadno nakazal naročnino, mu bomo poslali** manjkajoče izvode.

Če je kdo bil neupravičeno opominjan, ali če je komu „Gruda“ neupravičeno izostala, naj to gotovo sporoči upravi.

Nekateri so prejeli „Grudo“ pod drugim imenom kot so nakazali naročnino in se jih je radi tega opominjalo. Vsako spremembo ali napako z naslovi je takoj javiti upravi, da ni poznejših neprijetnosti.

„Gruda“ bo v bodoče prihajala redno. Ovire so premagane. Treba samo še nekaj discipline med naročniki, da bodo naročnino točno nakazovali. Vzgojimo se! Spoznajmo važnost lastnega tiska in gradimo ga. Temelj so mu točni plačniki. Zavedajmo se tega.

Uprava „GRUDE“.

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izborna učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plom-biranih paketih po Din 20— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Pozor! Fantom in dekletom!

Priporoča se pri nakupu domače podjetje.

JANKO ČEŠNIK

Lingarjeva - LJUBLJANA - Stritarjeva ul.

ZA FANTE: Velika izbira črnega in modnega blaga za obleke, površnike, kamgarne, ševijote, lepo modno blago za hlače

ZA DEKLETA: Novosti: črno, modno blago za obleke, kostume in plašče

Velika izbira perline svile, krep d. šina

Najlepša izbira svilenih rut in šerp

LEGAT Specerija, delikatese, zajtrkovalnica
KAVA „Expres kava“
 dnevno sveža Miklošičeva c. 28.
 iz lastne novodobne prazarne LJUBLJANA

Nakažite zaostalo naročnino.

Anton Železnik
 izdelovatelj harmonik
 VRHNIKA

Nudi harmonike
 po najnižjih cenah
 ter popravlja in
 uglašuje vsa
 v to stroko
 spadajo-
 ča de-
 la.

Kosci in žanjice

dobite izreden popust v manufakturni in modni trgovini

„Pri Zvonu“

IVAN STROJANŠEK

Ljubljana, Pred Škofijo št. 21.

poleg magistrata—rotovža

kjer kupite najugodnejše (najcenejše) prvovrstne kvalitete
 blaga po najnižjih dnevnih cenah.

Ženini in neveste izreden popust.

Mr. R. SUŠNIK
 LEKARNA PRI ZLATEM JELENU
 Ljubljana Marijin trg

Ustanovljena pred l.
 1619 Telefon št. 2115
 Pošt. hran. rač. 10.522

Zaloga najnovjših tu
 in inoz makih zdravil-
 nih šp cijalet t.—Po-
 štna naročila s izvr-
 šuj jo točno.

Tvrdka

IGN. ŽARGI

„Pri nizki ceni“

Ljubljana, Sv. Petrac 11.

prilporeča bogato zalogo raznega
 modnega blaga, vseh vrst perila,
 rokavic, nogavic, sraic, kravat.
 Damska konfekcija. Potrebščine
 za krojače in šivilje. Na debelo in
 drobno.

R. WILLMANN

STROJNO PODJETJE

Ljubljana, Slomškova 3

Telefon 2055

Izdeluje različne vrste strojev
 za lesno industrijo, transmi-
 sijske naprave, tovarna dvi-
 gala vseh vrst, rebraste cevi
 iz kovanega železa.

Prva jugoslovanska razpošiljalnica

kos

svetovno znanih srebrnojeklenih
 znamke

„Narodna kosa“

„Magneta“ in

„Dvojni orel z mečem“

z garancijo, razpošilja na vse
 kraje po najnižjih cenah in vseh
 velikostih

Kose so ročno delo iz najfinejšega jekla, lahke, na las
 tanko izdelane, najlepše izpeljane in povsod rabljive.

Za vsak komad „Narodne kose“ se jamči!

Ako katera ne reže, se po trikratnem klepanju za-
 menja za novo, če se pošlje franko nazaj.

Velika zaloga srpov, klepajev, kosiljev, čepurjev, le-
 senih in kosilarskih.

Brusilni kamni: pristni bergamaški, italijanski naravnih, turški,
 tirolski naravnih, rogaški, karborundum. Kmetovalci! Ogibajte
 se manjvrednega židovskega blaga! Zahtevajte cenik.

V. PILIH, Žalec, Dravska banovina

LAP ANTON

trgovski vrtnar, **KAMNIK**
podružnica, Kranj

Vam dobavi nagrobne vence, trakove z napisi, sveže in umetne šopke ter vsakovrstne vrtnice. Izvršujem vsa obdelovanja vrtov po lastnih in po danih načrtih.

ZOBNI ATELJE

Dentist

Koblar Adolf

Ljubljana, Poljanska c. 12

Ordinira od 8—12 in 2—6 ure.

Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure.

Mlinarji!

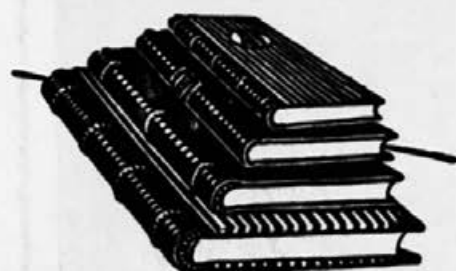
Mlinski stroji fabrikat Prokop.
Mlinske kamne za vsakovrstno meljavo.
Mlinska sita, svilena in volnena.
Ia gonilna jermena, vosek za jermena
in vse ostale mlinske potrebščine nudi:

BRCAR & KOMP.

Ljubljana, Kolodvorska c. 35

Ceniki brezplačno!

Zmerne cene!

Priporočam svojo z najmodernejšimi stroji opremljeno

knjigoveznico in črtnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigoveško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,
knjigoveznica in črtnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica šte. 14

TISKARNA

D R U Ź B A Z O . Z .

KAMNIK

Čekovni račun šte. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATNAR

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM V LJUBLJANI

reg. zadruga z neomejeno zavezo
TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzjavi: „Kmetki dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po $6\frac{1}{2}\%$, večje stalne vloge po dogovoru.

Stanje vlog:

Din 35,000.000.—.

Rezervni zaklad:

Din 1,100.000.—.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez p... obrestovan...

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8. — $12\frac{1}{2}$
in od 3 — $4\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8. — $12\frac{1}{2}$ ure.

